
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Dueñas Ureña, Thais. *Criminalització, polítiques d'integració i etnicitat en context penitenciari : una anàlisi qualitativa sobre les experiències i oportunitats de reinserció social dels interns immigrants*. Treball de Final de Grau (Universitat Autònoma de Barcelona), 2025 (Sociologia)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/323888>

under the terms of the license.

CRIMINALITZACIÓ, POLÍTIQUES
D'INTEGRACIÓ I ETNICITAT EN CONTEXT
PENITENCIARI: UNA ANÀLISI QUALITATIVA
SOBRE LES EXPERIÈNCIES I OPORTUNITATS
DE REINSERCIÓ SOCIAL DELS INTERNS
IMMIGRANTS

THAIS DUEÑAS
TREBALL DE FINAL DE GRAU

TUTORA: SONIA PARELLA
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Resum

Aquest treball analitza la sobrerepresentació d'immigrants al Centre Penitenciari de Quatre Camins i la incidència que tenen la criminalització, les polítiques d'integració i l'origen ètnic en les oportunitats de reinserció social. S'ha adoptat una perspectiva qualitativa basada en quatre entrevistes semiestructurades (dos interns immigrants i dues educadores socials) i en trenta hores d'observació participant com a voluntària al mòdul DAE. El material empíric s'ha sotmès a una anàlisi temàtica que ha generat catorze codis principals agrupats en tres macro-categories: criminalització-etiquetatge, barreres d'integració penitenciària i impacte de l'etnicitat.

Els resultats confirmen que l'origen migratori actua com a factor de vulnerabilitat addicional: es detecten biaixos institucionals que vinculen determinades nacionalitats amb la perillositat, dificultats idiomàtiques que limiten l'accés a tallers i serveis psicosocials, i una manca d'itineraris de sortida que provoca incertesa i risc de reincidència. Si bé interns i professionals coincideixen a assenyalar la insuficiència de recursos, divergeixen en la vivència subjectiva: els interns perceben discriminació directa, mentre que les educadores atribueixen les disfuncions a deficiències estructurals.

La recerca conclou que el sistema penitenciari, tal com està dissenyat, tendeix a reproduir desigualtats socials i racials en lloc de revertir-les. Es proposa incorporar mediadors culturals i lingüístics, adaptar els programes formatius a la diversitat cultural i establir itineraris individualitzats de reinserció amb seguiment postpenitenciari. Aquest estudi aporta evidència micro-sociològica per repensar les polítiques públiques i obre línies per a futures investigacions comparatives i longitudinals.

Paraules clau: immigració, presó, criminalització, etnicitat, reinserció, anàlisi qualitatiu.

Abstract

This dissertation explores the over-representation of immigrants at the Quatre Camins Prison (Catalonia) and investigates how criminalisation processes, integration policies and ethnic background shape their prospects for social reintegration. Employing a qualitative design, the study draws on four semi-structured interviews (two immigrant inmates and two social-education professionals) complemented by thirty hours of participant observation carried out as a volunteer in the DAE educational unit. The material was subjected to thematic analysis, generating fourteen core codes clustered into three macro-categories: criminalisation / labelling, integration barriers inside prison and the impact of ethnicity.

Findings confirm that migrant status operates as an additional layer of vulnerability. Institutional biases link certain nationalities to dangerousness; language barriers restrict access to workshops and psychosocial services; and the absence of clear exit pathways creates uncertainty and heightens the risk of recidivism. Although inmates and professionals agree on the shortage of resources, their subjective perceptions diverge: inmates experience direct discrimination, whereas educators frame the shortcomings as structural deficiencies.

The study concludes that the current prison system tends to reproduce, rather than alleviate, social and racial inequalities. It recommends the stable incorporation of cultural and linguistic mediators, culturally responsive training programmes and individualised re-entry plans with post-release follow-up. The research offers micro-sociological evidence to rethink public policy and suggests avenues for future comparative and longitudinal investigations.

Keywords: immigration, imprisonment, criminalisation, ethnicity, re-entry, qualitative analysis.

ÍNDEX

1. Introducció	1
1.1. Justificació i rellevància del tema	1
1.2. Objectius de la recerca	2
1.3. Delimitació del tema i enfocament metodològic	2
2. Marc teòric	3
2.1. Teories de la criminalització dels immigrants	
2.1.1. Criminalització de la pobresa (Garland, Wacquant)	3
2.1.2. Teoria de l'etiquetatge (Becker)	3
2.1.3. Discursos mediàtics i polítiques restrictives	3
2.1.4. L'“homo sacer” d'Agamben	3
2.2. Teories sobre el sistema penitenciari i la integració	4
2.2.1. Panoptisme i vigilància (Foucault)	4
2.2.2. Rehabilitació vs retribució (Cullen C Jonson)	4
2.2.3. Teoria de la privació (Sykes)	4
2.3. Etnicitat i reintegració social	4
2.3.1. Interseccionalitat (Crenshaw)	4
2.3.2. Estigma i discriminació (Goffman, Alexander)	4
2.3.3. Factors que condicionen la reintegració social	4
2.4 Contextualització del cas penitenciari	5
3. Hipòtesis	6
3.1. Hipòtesis generals	6
3.2. Hipòtesis específiques	6
4. Metodologia	8
4.1. Enfocament metodològic i disseny de l'estudi	8
4.2. Població objectiu i criteris d'inclusió	8
4.3. Mostra i accés als participants	8
4.4. Instruments de recollida de dades (entrevistes)	8
4.5. Ètica i consentiment informat	8
4.6. Estratègia d'anàlisi de dades (anàlisi temàtic)	9
4.7. Limitacions de l'estudi	9
4.8 Observació informal i participació voluntària	10
5. Desenvolupament empíric (treball de camp)	12
5.1. Realització de les entrevistes	12
5.1.1. Interns immigrants	12
5.1.2. Professionals penitenciaris	12
5.2. Transcripció i codificació dels relats	13
5.3. Anàlisi temàtic: identificació de patrons i categories	14
5.3.1. Criminalització i etiquetatge	14
5.3.2. Barreres en la integració penitenciària	15
5.3.3. Impacte de l'origen ètnic i cultural	16
5.4. Comparació entre perspectives: interns vs professionals	18
6. Conclusions	20
6.1. Síntesi dels resultats	20
6.2. Implicacions socials i institucionals	20

6.3. Propostes de millora	21
6.4. Límits de la recerca i línies futures d'investigació	22
6.5r Reflexió personal	23
7. Bibliografia	24
8. Annexos	27
8.1. Guions d'entrevista	27
8.2. Consentiment informat	31
8.3. Extractes de transcripcions	35

INTRODUCCIÓ

La presència de persones immigrants dins dels centres penitenciaris és un fenomen que ha generat una atenció creixent per part de l'àmbit acadèmic, institucional i mediàtic. Aquest fet, lluny de ser merament estadístic, planteja interrogants fonamentals sobre el funcionament del sistema penal i la seva relació amb les dinàmiques socials de desigualtat, discriminació i integració. Més enllà de les causes que expliquen la seva presència en el sistema, aquest treball posa el focus en les experiències personals i institucionals dels reclusos immigrants, amb l'objectiu d'analitzar com la seva condició ètnica i migratòria condiciona la seva vida dins i fora del sistema penitenciari.

A partir d'una perspectiva sociològica i qualitativa, es pretén explorar de quina manera processos com la criminalització, la implementació de **polítiques d'integració penitenciàries** i la **percepció de la ètnia** influeixen en les oportunitats de reinserció social de les persones immigrants privades de llibertat. Aquest enfocament parteix de la hipòtesi que aquestes dimensions no actuen de forma aïllada, sinó que interactuen i es reforcen, generant trajectòries marcades per barreres estructurals i socials.

La criminalització dels immigrants no és un fenomen nou, però ha pres una rellevància especial en el context de les societats europees contemporànies, on els discursos de seguretat, control i frontera s'han accentuat. Aquest procés de criminalització s'expressa en la manera com determinats col·lectius són associats simbòlicament al conflicte, la delinqüència o el perill, creant un estigma que travessa totes les fases del sistema penal: des de la detenció fins a la reinserció.

Al mateix temps, les polítiques d'integració aplicades dins dels centres penitenciaris poden tenir un paper clau en el futur dels interns. Tanmateix, cal preguntar-se si aquestes polítiques s'adapten a les necessitats reals dels interns immigrants o si, per contra, reproduïxen els mateixos biaixos i limitacions estructurals que troben fora dels murs de la presó. Barreres com l'idioma, la manca de reconeixement de la seva cultura, o les dificultats d'accés a programes per manca de documentació legal, poden limitar greument les seves possibilitats d'aprofitar les eines disponibles per a la seva rehabilitació.

També resulta imprescindible analitzar com **la ètnia i l'origen migratori** influeixen en la manera com els interns són percebuts i tractats dins del sistema. Les desigualtats racials i culturals, sovint invisibilitzades en el discurs oficial, poden expressar-se en formes de discriminació subtils o obertes, tant per part del personal com de la resta d'interns. Aquestes vivències tenen un impacte directe en la seva autoestima, en les seves estratègies de supervivència dins del centre i, sobretot, en les seves opcions de reinserció futura.

Amb aquesta recerca es pretén contribuir a una millor comprensió de les **realitats complexes que travessen les persones migrants en contextos de reclusió**, aportant una mirada centrada en les seves veus i experiències. Al mateix temps, s'aspira a obrir el debat sobre les responsabilitats institucionals i socials que tenim en la construcció de processos de reinserció més justos i igualitaris.

Objectiu general

Analitzar com la **criminalització dels immigrants**, les **polítiques d'integració aplicades dins dels centres penitenciaris** i la **dimensió ètnica** afecten les oportunitats de reinserció social dels reclusos immigrants.

Objectius específics

1. **Analitzar l'impacte de les polítiques d'integració en centres penitenciaris sobre la reinserció dels immigrants.** Aquest objectiu busca avaluar fins a quin punt els programes d'integració (educatius, laborals, psicosocials) responen a les necessitats específiques dels interns d'origen immigrant. Es pretén identificar possibles deficiències estructurals i proposar millores per afavorir una integració més efectiva i equitativa. Per fer-ho, es recolliran testimonis tant dels interns com del personal penitenciari.
2. **Explorar com l'etnicitat i l'origen migratori influeixen en l'experiència penitenciària i en les oportunitats de reinserció post-reclusió.** L'etnicitat s'entendrà com un conjunt de trets culturals, lingüístics, religiosos i socials que identifiquen un grup. En aquest context, es vol analitzar com l'etnicitat pot estar relacionada amb estigmes, prejudicis o discriminació, i com això pot afectar les oportunitats d'accés a feina, habitatge, xarxes de suport o recursos institucionals. També s'abordarà la qüestió del racisme institucional i social que pot operar dins i fora del sistema penitenciari.

MARC TEORIC

L'augment de la presència d'immigrants en els centres penitenciaris ha estat objecte de debat en l'àmbit acadèmic i polític, posant en qüestió els mecanismes que condueixen a la seva sobrerrepresentació en el sistema penal i els obstacles que afronten per a la seva reintegració social. Diversos estudis han identificat que aquest fenomen no és simplement una conseqüència de la criminalitat, sinó que està influït per processos de criminalització selectiva, discriminació institucional i desigualtats estructurals. Aquest marc teòric analitza les diferents perspectives que expliquen la relació entre immigració, sistema penitenciar i reinserció social, estructurant-se en tres grans blocs: Les teories de la criminalització, les teories sobre el sistema penitenciar i la integració i les teories de l'etnicitat i la reintegració social.

Aquest conjunt de teories ofereix un marc analític per entendre com el sistema de justícia penal no només actua com un mecanisme de control del crim, sinó també com una eina de regulació de la immigració i de manteniment de desigualtats racials i estructurals. A partir d'aquesta base teòrica, la recerca busca aprofundir en les experiències dels immigrants en centres penitenciaris i en els desafiaments que enfronten en el seu procés de reintegració social.

Criminalització dels immigrants

La noció de criminalització fa referència al procés pel qual determinats grups socials passen a ser considerats una amenaça per a l'ordre públic, i per tant, subjectes a més control, vigilància i càstig. Diversos autors han aprofundit en aquesta idea, especialment en relació amb els col·lectius vulnerables i marginalitzats. Garland (2001) i Wacquant (2009) han estudiat com la pobresa i l'exclusió social han estat objecte de criminalització en contextos neoliberals, i com aquesta tendència s'ha extrapolat a les persones migrants, especialment aquelles que viuen en situació irregular o en contextos de precarietat estructural.

Segons Wacquant (2009), el sistema penal actua com a eina de gestió de la pobresa i de la marginalitat social. Aquesta criminalització de la pobresa, en contextos de retracció de l'estat del benestar, trasllada la gestió dels problemes socials a l'àmbit penal. Garland (2001) apunta que el discurs de la "cultura del control" legitima una resposta punitiva cap a les poblacions considerades desviades o perilloses, com és el cas dels immigrants.

La teoria de l'etiquetatge de Howard Becker (1963) reforça aquesta visió, argumentant que les persones poden ser considerades delinqüents no tant pels seus actes, sinó per les etiquetes socials que se'ls assignen. En aquest sentit, els immigrants sovint són etiquetats com a delinqüents potencials a través de discursos polítics i mediàtics que reforcen estereotips negatius (Hall et al., 1978).

Aquests estereotips es veuen intensificats per polítiques migratòries restrictives i narratives mediàtiques que associen immigració i delinqüència. Segons De Giorgi (2010), aquest fenomen respon a una lògica de "menos elegibilidad", on les condicions de vida dels immigrants han de ser deliberadament pitjors per dissuadir-ne l'arribada.

Dins aquest marc, Agamben (1998) ofereix una perspectiva filosòfica amb la figura de l'"homo sacer", l'individu que pot ser castigat fora del dret. Aquesta figura permet entendre com els immigrants poden ser considerats vides descartables dins del sistema legal,

exposats a detencions, deportacions i exclusió sense protecció efectiva dels seus drets fonamentals.

Polítiques penitenciàries i integració

Les polítiques penitenciàries han d'anar més enllà del mer compliment de la pena i contribuir a la reintegració social. Tanmateix, els reclusos immigrants sovint es troben amb barreres significatives per accedir als programes d'educació, formació laboral i suport psicosocial. Segons Liebling i Maruna (2013), els centres penitenciaris han de ser espais de transformació positiva, però la realitat és que la seva estructura sovint reforça les desigualtats socials existents.

Foucault (1977), amb la seva teoria del panoptisme, exposa com el sistema penitenciari exerceix un control constant sobre els interns. Aquest model es fa més intens amb els immigrants, que pateixen un nivell addicional de vigilància per motius ètnics i legals. Aquesta vigilància extra pot reforçar l'aïllament i augmentar la sensació de desarrelament.

D'altra banda, la teoria de la rehabilitació vs. retribució (Cullen C Jonson, 2012) planteja la tensió entre l'objectiu de reeducar els interns i la voluntat de castigar-los. Quan es tracta d'immigrants, sovint les polítiques es decanten per la lògica punitiva, ja que es parteix de la base que no s'integraran a la societat un cop surtin de la presó, ja sigui per deportació o per exclusió social.

Finalment, la teoria de la privació de Gresham Sykes (1958) ens ajuda a entendre l'impacte emocional i cultural que pateixen els interns, especialment els immigrants, que perden no només llibertat, sinó també identitat, vincles familiars i referents culturals. Aquesta pèrdua dificulta greument el seu retorn a la societat i incrementa el risc de reincidència.

Etnicitat i reintegració social

La reintegració de les persones internes no pot analitzar-se de manera aïllada de les seves condicions socials, culturals i identitàries. El concepte d'*etnicitat* —entes com una construcció social que defineix col·lectivitats a partir d'elements com l'origen nacional, la llengua, la religió o la cultura— no fa referència a trets biològics essencials, sinó a una identificació atribuïda o reivindicada que sovint comporta desigualtats en l'accés a drets i oportunitats (Barth, 1969; Jenkins, 1997). Aquesta dimensió ètnica, quan s'entrecreu amb altres eixos d'opressió com la classe social o l'estatus migratori, genera situacions específiques de vulnerabilitat.

La perspectiva interseccional, desenvolupada per Kimberlé Crenshaw (1989), ens permet entendre com aquestes múltiples formes de desigualtat —l'etnicitat, la procedència migratòria, la pobresa, el gènere— interactuen dins del sistema penal i postpenal, creant barreres afegides a la reintegració. Així, els exreclusos immigrants han d'afrontar una doble càrrega: l'estigma associat al pas per la presó i la marginació estructural pel seu origen ètnic o nacional.

D'acord amb Erving Goffman (1963), l'estigma és un procés mitjançant el qual certs individus són socialment desacreditats, cosa que redueix les seves opcions d'inserció laboral, accés a l'habitatge i a les xarxes socials de suport. Aquest fenomen s'agreuja en el cas d'immigrants racialitzats, que poden patir una estigmatització reforçada per prejudicis ètnics i racials.

Michelle Alexander (2012), en el seu estudi *The New Jim Crow*, descriu com el sistema penal pot funcionar com un mecanisme de segregació social i racial, especialment quan les polítiques públiques reproduïxen estructures de discriminació. Encara que el seu enfocament parteix del context nord-americà, les seves tesis són útils per analitzar el cas europeu, on els immigrants poden veure's afectats per polítiques penitenciàries i administratives que no tenen en compte les seves necessitats específiques.

Diversos estudis (Pager, 2007; Martínez C García, 2017) han posat de manifest que la reintegració de persones immigrants exrecluses es veu obstaculitzada per l'exclusió del mercat laboral, la manca de recursos específics i l'absència de mesures de suport comunitari. La invisibilització institucional de la seva condició ètnica i cultural pot comportar una manca d'adaptació dels programes de reinserció, amb conseqüències directes en la seva trajectòria postpenal.

En aquest sentit, el sistema penal no actua únicament com un espai de sanció, sinó també com un agent productor de desigualtats quan es desatén la diversitat cultural i es perpetuen discursos de sospita vers determinats col·lectius. L'etnicitat, per tant, no és només una dimensió identitària, sinó també una categoria relacional que incideix de forma estructural en les oportunitats de reintegració social de les persones migrants privades de llibertat.

Contextualització del cas penitenciari

Per tal de comprendre millor l'aplicació concreta del marc conceptual desenvolupat, cal contextualitzar el cas penitenciari sobre el qual es fonamenta aquesta recerca. L'estudi se centra en el **Centre Penitenciari de Quatre Camins**, situat a la comarca del Vallès Oriental (Catalunya), un dels centres penitenciaris més grans del territori. Aquest centre té una capacitat aproximada per a 1.000 interns i acull una diversitat considerable de persones privades de llibertat, incloent-hi un percentatge significatiu d'interns d'origen immigrant.

Segons dades del **Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya (2022)**, els interns estrangers representen aproximadament el **36,5% de la població reclusa a Catalunya**, una xifra que supera notablement la mitjana d'altres territoris de l'Estat. En aquest context, el centre de Quatre Camins constitueix un espai representatiu per observar les dinàmiques d'intervenció penitenciària i els desafiaments que afecten els interns immigrants, especialment pel que fa a l'accés a recursos, les polítiques d'integració i el tracte institucional.

La selecció d'aquest centre respon tant a la seva importància dins del sistema penitenciari català com a les possibilitats reals d'accés. L'objectiu és obtenir una mirada propera i qualitativa que permeti comprendre com s'articulen els mecanismes d'inclusió o exclusió en funció de la condició migratòria i ètnica dins d'un entorn institucional tancat.

Aquesta contextualització també serveix per posar en relleu la importància de no analitzar el fenomen des d'una òptica generalista, sinó situada, tenint en compte les especificitats del centre, les seves normatives internes i els protocols d'intervenció amb la població immigrant.

HIPOTESIS

Aquest treball s'emmarca en una perspectiva qualitativa, amb la finalitat d'explorar experiències, percepcions i discursos relacionats amb la criminalització, les polítiques d'integració i la influència de l'etnicitat en el context penitenciari. Per aquest motiu, les hipòtesis formulades tenen un caràcter interpretatiu i exploratori, orientades a guiar l'anàlisi de les dades obtingudes mitjançant entrevistes qualitatives.

Hipòtesi general

HG. L'experiència dels interns immigrants en el sistema penitenciari està fortament condicionada per la seva condició d'origen ètnic i migratori, que influeix tant en el tracte institucional com en les seves oportunitats de participació i reinserció social.

Justificació i relació teòrica: Aquesta hipòtesi s'inspira en les aportacions de **Loïc Wacquant** sobre la criminalització selectiva, segons la qual els immigrants són objecte de control penal no només per les seves conductes, sinó pel seu estatus. A més, incorpora la perspectiva d'**Agamben** sobre l'«*Homo sacer*», en tant que vides descartables excloses de la protecció legal completa.

Hipòtesis específiques

H1. La barrera idiomàtica i el desconeixement del funcionament institucional dificulten l'accés dels interns immigrants als programes d'integració i recursos penitenciaris.

Justificació i relació teòrica: Aquesta hipòtesi es vincula amb la teoria de la **privació de Gresham Sykes**, que destaca com la reclusió implica pèrdues importants, inclosa la d'identitat i vincles socials. A més, es relaciona amb les crítiques de **Foucault** sobre la disciplina institucional i la manca d'adaptació a les realitats culturals dels individus sotmesos a vigilància.

H2. La manera com els interns immigrants viuen el sistema penitenciari es veu condicionada per la seva etnicitat, entesa com un conjunt de trets culturals, lingüístics, religiosos i d'origen nacional que influeixen en la percepció social i institucional que es té d'ells, generant dinàmiques específiques de vulnerabilitat, estigmatització o exclusió.

Justificació i relació teòrica: Aquesta hipòtesi parteix del marc teòric sobre la construcció social de l'etnicitat, entenent-la no només com una característica individual sinó com una categoria socialment produïda que pot reforçar desigualtats. Autores com **Kimberlé Crenshaw** des de la perspectiva **interseccional**, o **Erving Goffman** des de la teoria de l'**estigma**, ens ajuden a entendre com la combinació d'etnicitat, classe social i estatus migratori pot generar un tractament diferencial. Dins dels centres penitenciaris, aquestes etiquetes poden condicionar tant l'accés als recursos com la manera com són percebuts pels professionals i pels altres interns.

H3. L'origen migratori i el capital social disponible influeixen negativament en les expectatives i oportunitats de reinserció social dels interns immigrants.

Justificació i relació teòrica: Inspirada en la **perspectiva interseccional** de **Kimberlé Crenshaw**, aquesta hipòtesi considera com l'etnicitat, la classe social i l'estatus migratori poden entrecreuar-se per generar desigualtats múltiples. També es vincula amb els

plantejaments de **Michelle Alexander** sobre la discriminació estructural i les barreres que afecten la reintegració de minories racials.

Aquest conjunt d'hipòtesis permet explorar com es construeixen les experiències dins del sistema penitenciari segons l'origen ètnic i cultural dels interns, aportant una mirada situada i crítica al fenomen estudiat.

METODOLOGIA

Aquest estudi s'emmarca en un enfocament qualitatiu, amb l'objectiu d'explorar i comprendre les experiències subjectives de persones immigrants en el sistema penitenciari. Aquesta aproximació permet recollir informació rica, contextualitzada i detallada sobre com la criminalització, les polítiques d'integració i l'etnicitat afecten les seves vivències, tot oferint una mirada profunda i humana que sovint queda fora dels estudis quantitius més generals.

Disseny de l'estudi

L'estudi es basa en un disseny exploratori, amb entrevistes semiestructurades com a principal eina de recollida de dades. Aquesta metodologia permet establir un diàleg obert i flexible amb els participants, recollint la seva veu i facilitant la identificació de patrons, matisos i tensions en els seus relats.

Població objectiu

La recerca s'adreça a dos perfils principals:

- **Interns immigrants actuals** en centres penitenciaris.
- **Treballadors del sistema penitenciari** amb experiència directa en el tracte amb població immigrant reclusa.

Aquestes dues perspectives s'han seleccionat per aportar una mirada contrastada entre les vivències personals i la visió institucional, oferint una comprensió més completa del fenomen objecte d'estudi.

Criteris d'inclusió

Per garantir la rellevància i la profunditat de les dades, s'han establert els següents criteris de selecció per als participants:

- Ser **persona estrangera** que hagi estat o estigui actualment **privada de llibertat** en un centre penitenciari.
- Haver passat un mínim de **6 mesos de reclusió**, per assegurar una experiència significativa amb les dinàmiques institucionals.
- **Acceptar participar voluntàriament** a l'estudi i tenir **capacitat de comprensió de l'idioma** emprat en les entrevistes.

Per als professionals:

- Treballar o haver treballat recentment en un centre penitenciari amb contacte directe amb interns immigrants.
- Tenir una experiència suficient per aportar una visió informada i reflexiva sobre el tracte, les polítiques d'integració i les barreres observades.

Mostra

La mostra estarà composta per quatre participants:

- **Dos interns immigrants** actualment empresonats, seleccionats a través del personal del centre penitenciari de **Quatre Camins**.
- **Dos professionals penitenciaris** (educadors o treballadors socials), amb experiència en la interacció amb reclusos immigrants.

Instruments de recollida de dades

L'instrument principal seran **entrevistes semiestructurades**, que combinaran un guió prèviament elaborat amb preguntes obertes, deixant espai a l'espontaneïtat i a l'exploració de temes emergents. Aquest format afavoreix la construcció d'un relat propi per part dels participants, respectant el seu ritme, llenguatge i prioritats.

- Les **entrevistes amb els interns** se centraran en aspectes com l'experiència penitenciària, la percepció del tracte rebut, l'accés als programes d'integració, i les dificultats o facilitats trobades en el procés de reinserció.
- Les **entrevistes amb els professionals penitenciaris** se centraran en la seva visió institucional, les percepcions del funcionament del sistema, la implementació dels programes d'integració i els desafiaments concrets que enfronten els interns immigrants.

Procés i ètica de recollida de dades

Les entrevistes seran gravades amb el consentiment verbal dels participants i seran transcrites de manera literal. Els participants seran informats dels objectius del projecte, del seu dret a retirar-se en qualsevol moment i de la confidencialitat total de les seves dades. Cap autoritat del centre penitenciari tindrà accés a les gravacions. A més, es facilitarà un document de consentiment informat que detallin els termes de participació.

Degut a que les entrevistes es realitzen dins del sistema penitenciari, ha estat necessari obtenir autorització prèvia de les autoritats penitenciàries. Aquest procés ha suposat una dificultat afegida, ja que les gestions institucionals han estat llargues i amb terminis incerts.

Anàlisi de dades

Les dades recollides seran analitzades mitjançant un anàlisi temàtic, amb la identificació i codificació de patrons recurrents als relats dels participants. Es crearan codis específics com ara: "criminalització", "barreres lingüístiques", "racisme", "experiències d'integració" i "reintegració social". Aquesta codificació permetrà comparar les experiències relatades pels interns amb les perspectives dels professionals, amb l'objectiu d'identificar convergències i divergències en les seves percepcions.

Limitacions de la recerca

Una de les principals limitacions ha estat l'accés als participants. Aconseguir les autoritzacions institucionals ha estat un procés llarg i condicionat per la disponibilitat dels centres. A més, el reduït tamany de la mostra no permet extreure conclusions generalitzables. Tot i això, cal destacar que l'objectiu d'aquesta recerca no és la generalització, sinó l'exploració en profunditat de les experiències individuals per aportar comprensió i coneixement qualitatiu sobre un fenomen complex i sovint invisibilitzat.

OBSERVACIÓ INFORMAL I PARTICIPACIÓ VOLUNTÀRIA

A banda del treball de camp centrat en entrevistes semiestructurades, aquest estudi es complementa amb una experiència d'observació informal derivada de la meua participació com a voluntària al centre penitenciari de Quatre Camins (La Roca del Vallès). Aquesta tasca s'ha dut a terme al **mòdul DAE (Dispositiu d'Atenció Educativa)** des del juny de 2024 fins a l'actualitat.

Concretament, he estat assistint de manera regular al centre entre juny i juliol (4 hores setmanals), vaig fer una pausa durant el mes d'agost, i vaig reprendre l'activitat a partir de setembre amb una dedicació de 2 hores setmanals. L'espai de voluntariat m'ha permès establir contacte directe amb interns de diversos orígens (marroquins, pakistanesos, llatinoamericans, subsaharians i espanyols), observant de primera mà les seves dinàmiques de convivència, les barreres comunicatives, els rols de lideratge o subordinació, i els mecanismes informals de suport entre iguals.

Tot i que no es tracta d'una observació sistemàtica amb notes estructurades, les impressions i experiències acumulades durant aquests mesos han proporcionat una comprensió **qualitativa i contextual** molt valuosa que enriqueix la interpretació dels discursos recollits a través de les entrevistes.

Fragment curt d'observació etnogràfica

Durant la meua tasca com a voluntària al mòdul DAE del centre penitenciari de Quatre Camins, vaig poder observar dinàmiques quotidianes entre interns de diversos orígens, que sovint revelaven desigualtats subtils però persistents. En una de les activitats grupals, un intern pakistanès va intentar participar però es va mostrar visiblement frustrat per la barrera idiomàtica; no parlava ni castellà ni català amb fluïdesa, i va acabar retirant-se de l'activitat amb un simple "no entiendo". Cap dels educadors presents parlava la seva llengua, i només un company dominicà va intentar ajudar-lo. Aquesta escena posa de manifest com el desconeixement lingüístic no només actua com a barrera comunicativa, sinó també com a mecanisme d'**autoexclusió i invisibilització dins del grup**.

En una altra ocasió, un intern d'origen marroquí va expressar la seva frustració de forma espontània després d'una dinàmica artística: "Aquí se aprende cosas, pero cuando salgas nadie te da trabajo si eres moro y sin papeles". Aquest comentari reflecteix un **sentiment de desencant i desconexió entre les accions rehabilitadores dins del centre i les possibilitats reals de reinserció social a l'exterior**, especialment quan es tracta d'interns amb orígens estigmatitzats.

Exemples de situacions

1. Barrera idiomàtica i autoexclusió

Un intern pakistanès va declinar participar en una activitat grupal expressant, amb gestos i paraules molt limitades, que "no entiende" i "solo árabe". Altres interns van fer intents de

traduir, però finalment va marxar de l'activitat. Això reflecteix com l'idioma esdevé una barrera directa a la inclusió i participació activa.

2. Discriminació entre iguals

Durant una dinàmica de grup, un intern espanyol va dirigir-se cap a un noi marroquí com 'moro de mierda' provocant incomoditat cap al company marroquí qui va deixar de parlar i va mantenir-se al marge fins al final de l'activitat.

3. Vincles i solidaritat

Un intern dominicà va fer de traductor espontani per un company algerià que no entenia les instruccions. Aquesta acció no només va facilitar la seva participació, sinó que va generar un vincle entre tots dos que es va mantenir en activitats posteriors.

4. Expectatives i frustració

En una conversa informal després d'una activitat artística, un intern marroquí va expressar que "aquí se aprende cosas, pero cuando salgas nadie te da trabajo si eres moro y sin papeles", mostrant un sentiment de desencant respecte a les oportunitats reals de reinserció.

5. Autoestigma i silenci

Alguns interns, especialment els que saben que tenien condemnes llargues, evitaven participar o es mostraven desmotivats amb expressions com "¿para qué? si de aquí no salgo". Aquestes actituds reflecteixen l'impacte de l'estigma i la falta d'expectatives futures.

Situació observada	Codi temàtic	Relació amb hipòtesis
Intern que abandona l'activitat per barrera idiomàtica	Barrera lingüística - autoexclusió	Reforça la hipòtesi sobre l'accés desigual als programes d'integració
Comentari racista d'un intern local	Discriminació interpersonal - microagressions	Relacionat amb els efectes de l'etnicitat i estigmatització interna
Intern que fa de traductor per un altre	Suport entre iguals - solidaritat informal	Apunta a formes alternatives d'integració dins del context penitenciari
Expressió de desencant respecte al futur postpenitenciari	Desconnexió entre rehabilitació i reinserció real	Confirma el buit entre acció institucional i realitat estructural
Interns que verbalitzen que no volen sortir perquè fora "es peor"	Por a la reintegració - absència de xarxes de suport	Relacionat amb la manca d'alternatives reals per a la reinserció

DESENVOLUPAMENT EMPÍRIC REALITZACIÓ DE LES ENTREVISTES

Entrevistat/da	Rol	Origen / Edat	Data i lloc de l'entrevista	Temes clau emergents	Codis destacats
Intern 1	Intern immigrant	El Salvador, 24 anys	14/03/2025, CP Quatre Camins	Criminalització, dificultats idiomàtiques, estigma cultural, por a la sortida	Criminalització institucional, barrera idiomàtica, estigma cultural
Intern 2	Intern immigrant	Marroc, 28 anys	19/03/2025, CP Quatre Camins	Reincidència, falta de suport, dificultats d'integració, vulnerabilitat estructural	Obstacles post-condemna, barrera idiomàtica, invisibilització cultural
Educadora 1	Educadora social	Catalunya, 32 anys	22/03/2025, Centre Educatiu Alzina	Manca de recursos, estigmatització, absència de polítiques específiques	Manca d'adaptació cultural, criminalització per pobresa, manca d'acompanyament
Educadora 2	Educadora social	Catalunya, 38 anys	26/03/2025, Cafeteria Viena	Invisibilització estructural, diferències culturals, falta de polítiques públiques adaptades	Prejudicis per l'origen, obstacles post-condemna, estigma cultural

Criteris de selecció i accés als participants

Inicialment, la selecció dels interns havia de seguir uns criteris prèviament establerts (perfil migratori, edat jove, trajectòria judicial recent i disposició per a la reinserció), però a la pràctica la disponibilitat va estar condicionada per les limitacions institucionals del centre penitenciari. Això va implicar una adaptació als perfils que el mateix centre va autoritzar i posar a disposició. Per tant, la tria final no va ser aleatòria ni totalment autònoma, sinó mediatitzada pel marc institucional.

Durada de les entrevistes

Les entrevistes van tenir una durada variable segons el perfil del participant i el ritme comunicatiu establert:

- Intern 1: 20 minuts
- Intern 2: 28 minuts
- Educadora 1: 47 minuts
- Educadora 2: 18 minuts

Llengua emprada

Les entrevistes es van adaptar lingüísticament a la comoditat dels participants. Ambdós interns van ser entrevistats en **castellà**. En el cas del **Intern 2**, es va iniciar en català però, a petició seva, es va canviar a castellà per facilitar l'expressió. Les dues educadores van ser entrevistades en **català**, ja que així ho van preferir i era la llengua habitual d'ús en el seu context laboral.

Clima relacional i interacció durant les entrevistes

Les entrevistes amb els **interns** es van desenvolupar en un clima relativament cordial, però marcat per una certa **distància emocional i desconfiança inicial**. L'expressió d'emocions va ser limitada i en alguns casos es va percebre **incomoditat o inhibició**, possiblement derivada del context penitenciari i del fet de no conèixer prèviament l'entrevistadora. Per contra, les entrevistes amb les **educadores** van fluir amb **naturalitat i disponibilitat comunicativa**, amb un grau més alt de reflexió, espontaneïtat i expressió emocional. Això va permetre obtenir narratives més profundes i desenvolupades.

Justificació de la gravació i tractament ètic de les dades

Tots els participants van rebre una **explicació prèvia sobre els objectius de la recerca**, la confidencialitat del material i la voluntarietat de la seva participació. Se'ls va facilitar un **document informatiu** amb el consentiment explícit per a la gravació i el posterior ús acadèmic de les dades. Aquest procés va garantir el **respecte als principis ètics** de l'investigació social, especialment pel que fa a l'anonimat, la protecció de dades personals i el dret a la retirada.

ANÀLISI TEMÀTIC: IDENTIFICACIÓ DE PATRONS I CATEGORIES

CODI	CATEGORIA	DESCRIPCIÓ
CRIM	Criminalització	Referències a l'etiquetatge penal vinculat a l'origen o la nacionalitat.
ESTIGMA	Criminalització	Experiències d'estigma social o institucional pel fet de ser immigrant.
JUSTICIA_BIAIX	Sistema judicial i policial	Percepció de tracte desigual en el procés judicial o policial.
INCOMPRESIO_JURIDICA	Sistema judicial i policial	Manca d'informació i comprensió del procediment legal.
LLENGUA_BARRERA	Barreres d'integració	Dificultat per entendre o comunicar-se per qüestions idiomàtiques.
ACCES_LIMITAT_RECURSOS	Barreres d'integració	Manca de places a tallers, serveis psicològics o formació.
SUPORT_EMOCIONAL_INSUF	Barreres d'integració	Limitacions en l'atenció psicosocial i emocional.
SEGREGACIO_MODULS	Etnicitat i culturalitat	Tendència a agrupar-se per nacionalitat o cultura dins del centre.
DISCRIMINACIO_INTERNA	Etnicitat i culturalitat	Tracte diferenciat o prejudicis dins del centre pel fet de ser estranger.
XARXA_MIGRANT	Etnicitat i culturalitat	Construcció de xarxes de suport entre interns d'un mateix origen.
FALTA_SUPORT_SORTIDA	Reintegració i futur	Inexistència d'itineraris clars de sortida ni de recursos d'habitatge/feina.
INCERTESA_REINSERCIÓ	Reintegració i futur	Preocupació o angoixa davant la sortida del centre.
EDUCADORA_REFERENT	Suport institucional	Casos de suport positiu individualitzat per part d'una educadora.
PERSPECTIVA_SISTEMICA	Mirada professional	Anàlisi estructural dels límits del sistema per part del personal.
NODES_DE_CONNEXIO	Comparació d'experiències	Divergències o coincidències entre la percepció d'interns i professionals.

➤ CRIMINALITZACIÓ I ETIQUETATGE

Un dels elements més recurrents en les entrevistes és el **judici previ vinculat a l'origen** dels interns. L'intern salvadorenc (Intern 1) relata com en el procés judicial es va destacar el seu país d'origen per vincular-lo automàticament a bandes, malgrat que precisament fugia d'aquest context. Aquest **etiquetatge associatiu** ha estat clau en la percepció d'injustícia i manca d'oportunitat per defensar-se.

Els educadors també identifiquen aquest fenomen: s'assenyala com molts joves d'origen immigrant són percebuts **a priori com més perillosos**, o se'ls pressuposa violència, i que aquest biaix impacta en les mesures disciplinàries o en la interpretació del seu comportament.

“D'entrada, si véns de determinats països, ja se't pressuposa conflictiu o vinculat al crim organitzat” (Educadora 2).

Aquest **prejudici estructural** reforça una doble penalització: per l'acte comès i per la identitat cultural o ètnica.

Codi: Criminalització institucional

- *Intern 1*: “En el informe del fiscal ponía que yo venía de un país con alta vinculación a las pandillas”.
- *Educadora 1*: “Hi ha una tendència a associar directament certs orígens amb conductes delictives com les bandes”.

Codi: Manca de dret a defensa

- *Intern 1*: “Ni siquiera me dejaron explicar que era la primera vez”.
- *Educadora 2*: “Molts interns no entenen ni la seva sentència ni el procediment”.

Codi: Criminalització per pobresa

- *Intern 2*: “Empecé a robar para comer porque no tenía dinero”.

Codi: Estigma cultural

- *Educadora 1*: “Se'ls etiqueta abans que s'expliquin”.

➤ **BARRERES EN LA INTEGRACIÓ PENITENCIÀRIA**

Els interns coincideixen a destacar diverses barreres que dificulten la seva integració dins del centre:

- **Idioma**: tant Intern 1 com Intern 2 expliquen com el desconeixement del català (i en part del castellà) ha estat una barrera inicial. Tot i estar apuntats a cursos, la falta de suport extra limita el seu progrés.
- **Accés desigual als programes**: tot i la voluntat de participar, sovint **no hi ha places disponibles**, o bé els programes **no estan adaptats al seu nivell formatiu ni a la seva realitat cultural**.
- **Desconnexió cultural i emocional**: Interns expressen sentir-se “sols amb Déu”, mancats de suport emocional i allunyats de la cultura dominant dins el centre. Les relacions entre interns tendeixen a l'agrupació per orígens, fet que **limita la convivència intercultural real**.

Els professionals del centre validen aquesta percepció i reconeixen la **manca de recursos estructurals**: hi ha pocs programes adaptats i manca de personal format específicament per atendre les necessitats psicosocials dels interns immigrants.

“El sistema no està preparat per la seva complexitat: no hi ha traductors, ni mediadors, ni protocols adaptats” (Educatora 2).

Codi: Barrera idiomàtica

- *Intern 1*: “Estoy en un curso de catalán... me cuesta pero me dan puntos”.
- *Intern 2*: “Al principio me costaba un poco hablar... no muy bien como ahora”.
- *Educatora 2*: “No dominen cap llengua vehicular. Això els exclou automàticament”.

Codi: Accés limitat a recursos

- *Intern 1*: “A veces te apuntan y nunca te llaman”.
- *Intern 2*: “Trabajo no tengo, compañeros sí, pero yo aún no tengo plaza”.

Codi: Manca d'adaptació cultural dels programes

- *Educatora 1*: “Els programes no estan pensats per a joves immigrants”.
- *Educatora 2*: “Els materials estan dissenyats per a un públic generalista”.

Codi: Manca d'acompanyament psicosocial

- *Intern 2*: “Psicóloga una vez al mes, pero no hablamos mucho”.
- *Educatora 1*: “No hi ha prou professionals per abordar la complexitat dels casos”.

➤ **IMPACTE DE L'ORIGEN ÈTNIC I CULTURAL**

L'etnicitat i l'origen migratori tenen un impacte directe tant dins com fora del centre. Els interns relaten experiències de **discriminació cultural**, com la manca d'adaptació alimentària o el desconeixement institucional del seu context religiós i identitari.

A més, l'**estigma associat al seu origen persisteix en l'exterior**, especialment a l'hora de trobar feina o habitatge. El fet de no tenir papers o no dominar les llengües oficials **els situa en una posició de marginalitat estructural**.

“Quan surten, molts tornen al carrer perquè no tenen ni papers, ni feina, ni suport. La reincidència no és culpa seva, és del sistema” (Educatora 1).

Les educadores apunten que l'origen cultural sovint esdevé un element d'invisibilització de les seves necessitats reals, i que no existeix cap política pública adaptada que abordi **l'etnicitat com a factor de vulnerabilitat estructural**, més enllà d'una mirada homogènia sobre els interns.

Codi: Prejudicis i sospita per l'origen

- *Intern 1*: “Cuando entré me preguntaban si era de la MS o del Barrio 18”.
- *Educatora 2*: “Es perciben com més perillous només pel seu origen”.

Codi: Rebuig social i segregació dins del centre

- *Intern 1*: “La gente suele juntarse con los suyos... los demás no saludan”.

- *Intern 2*: “Siempre me he juntado con gente de Marruecos”.

Codi: Invisibilització de les necessitats religioses i culturals

- *Educadora 2*: “Un jove va ser sancionat per demanar aliment halal”.
- *Intern 2*: “No me dan jamón, me respetan, pero no me entienden”.

Codi: Obstacles estructurals post-condemna

- *Intern 1*: “Estoy en la misma situación pero peor, porque ahora he estado aquí dentro”.
- *Educadora 2*: “Sense NIE no poden accedir ni a treball, ni a habitatge, ni a ajuts”.

COMPARACIÓ ENTRE PERSPECTIVES: INTERNS VS PROFESSIONALS

L'anàlisi de les entrevistes revela tant coincidències com divergències entre les percepcions dels interns immigrants i les professionals de l'àmbit penitenciari. Aquesta comparació permet identificar àrees de desconexió, així com espais de millora per als processos d'integració i reinserció. A més, posa de manifest el contrast entre la vivència directa de la institucionalització i la mirada més estructural o sistèmica de les educadores.

1. Percepció del sistema judicial i policial

- **Interns:** Expressen una sensació clara de criminalització pel seu origen. Intern 1 explica que en el seu informe judicial es va destacar la seva procedència (El Salvador) com un índex de perillositat vinculada a bandes. Aquesta experiència exemplifica el que **Goffman (1963)** anomena estigmatització institucional i connecta amb la idea de **discriminació sistèmica** de **Michelle Alexander (2012)**, on el sistema penal reproduceix estereotips racials i ètnics.
- **Professionals:** Les educadores reconeixen certs biaixos en la percepció dels joves migrants, però ho atribueixen sobretot a la manca de recursos jurídics, traducció i temps per garantir un procés just. Parlen de "limitacions estructurals" més que de discriminació directa.

Diferència clau: Mentre els interns viuen una criminalització personalitzada, les professionals adopten una lectura més institucional, centrada en les mancances del sistema.

2. Barreres dins del centre penitenciari

- **Interns:** Denuncien la manca de places als programes, la intermitència del suport psicològic i les dificultats idiomàtiques com a factors que obstaculitzen la seva integració. Els cursos de català són valorats, però insuficients. La llengua esdevé aquí una barrera de primer ordre, especialment per Intern 2.
- **Professionals:** Coincideixen en la manca de recursos, però remarquen que l'origen del problema és estructural: absència de personal, poc temps, i programes no adaptats a la realitat cultural ni lingüística dels interns immigrants. Algunes educadores apunten que els continguts formatius estan obsolets i no responen al canvi demogràfic actual.

Coincidència: Ambdós grups reconeixen que el sistema no garanteix una veritable integració. Els interns ho viuen amb frustració i desconexió emocional; les professionals ho interpreten com una disfunció del sistema per manca de mitjans.

3. Origen, ètnia i estigmatització

- **Interns:** Relaten discriminació explícita dins i fora del centre, associada a estereotips de bandes o criminalitat. Intern 1 explica que li van preguntar si pertanyia a MS13 o al Barrio 18. Aquesta experiència reflecteix l'impacte de l'**ètnicitat com a factor de diferenciació i marginació**, tal com apunta **Crenshaw (1989)** des d'una perspectiva interseccional.

- **Professionals:** Admeten la creació espontània de grups per origen cultural dins del centre, però ho veuen com estratègies d'adaptació i no com un símptoma de segregació institucional. Denuncien la falta de protocols per gestionar els xocs culturals.

Diferència clau: Els interns perceben un tracte discriminatori i actiu; les professionals ho interpreten com una conseqüència no volguda d'un sistema amb dèficits estructurals.

4. Sortida del centre i reinserció

- **Interns:** Ambdós expressen incertesa, por i sensació de desemparament davant la manca de papers, feina o habitatge. Intern 2 destaca com una excepció positiva el suport rebut d'una educadora, però admet que aquest tipus d'acompanyament és poc habitual.
- **Professionals:** Afirmen que la sortida dels interns, especialment els immigrants, és un dels punts més crítics del sistema. Denuncien la manca de pisos, de seguiment postpenitenciari i d'entitats preparades per fer front a casos de gran vulnerabilitat. Tal com assenyala **Pager (2007)**, l'absència de xarxa i d'accés al mercat laboral incrementa les probabilitats de reincidència.

Coincidència: Tots reconeixen la manca d'alternatives postpenitenciàries com una de les falles centrals del sistema, especialment per a joves migrants sols i sense suport institucional o familiar.

La comparació mostra una alineació parcial entre les dues perspectives: interns i professionals coincideixen en la identificació de moltes mancances del sistema. No obstant això, les seves interpretacions difereixen notablement. Els interns viuen la seva experiència des de la precarietat, la por i la sensació de ser exclosos pel seu origen. Les professionals, en canvi, ofereixen una visió més mediada per la lògica institucional i les limitacions organitzatives. Aquesta bretxa perceptiva il·lustra el que **Crenshaw (1989)** assenyala com la invisibilització dels eixos d'opressió dins dels marcs normatius.

CONCLUSIONS

SÍNTESI DELS RESULTATS

L'anàlisi qualitativa duta a terme a través de les entrevistes a interns d'origen immigrant i a professionals del sistema penitenciari ha permès validar parcialment les hipòtesis formulades a l'inici de la recerca. D'una banda, es confirma que **l'origen ètnic i la condició migratòria actuen com a factors de vulnerabilitat** dins l'àmbit penitenciari, generant barreres específiques en l'accés als recursos, en la comunicació amb l'entorn institucional i en la comprensió del sistema judicial. Aquesta situació es veu agreujada per la presència de **biaixos implícits** que associen determinades nacionalitats amb la delinqüència organitzada o la perillositat, com ha posat de manifest especialment la vivència de l'Intern 1. Això confirma la primera hipòtesi del treball, que plantejava que el sistema penitenciari contribueix a la reproducció d'estereotips i pràctiques discriminatòries envers els interns d'origen immigrant.

D'altra banda, els resultats mostren que **la integració efectiva dins el centre i la preparació per a la sortida es troben profundament condicionades per la manca d'adaptació cultural i lingüística dels programes existents**. Les barreres idiomàtiques, la manca de traductors, la desconexió entre les activitats proposades i les necessitats reals dels interns, així com l'absència de suports postpenitenciaris, limiten seriosament les possibilitats de reinserció. Aquesta evidència reforça la segona hipòtesi, segons la qual **la integració penitenciària no es produeix de manera equitativa** i no respon de manera efectiva a les realitats dels interns d'origen migrant. Tant els interns com els professionals coincideixen en assenyalar que l'estructura institucional actual no ofereix itineraris de reintegració realistes, especialment per aquells sense xarxa familiar ni documentació legal.

La comparació entre les dues perspectives —la dels interns i la del personal educatiu— mostra una **coincidència en la identificació de les mancances estructurals**, però també una clara desconexió en la vivència subjectiva. Mentre que els interns viuen aquestes mancances com a situacions d'injustícia i abandonament, els professionals les interpreten sovint com a conseqüència de la saturació i de la manca de recursos. Aquesta dissociació evidencia la necessitat d'un **canvi de paradigma** en la concepció dels processos d'integració i reinserció, centrant-se més en l'escolta activa i en la participació dels propis afectats.

En conjunt, els resultats apunten a un sistema que, lluny de ser un espai de transformació, **acaba cronificant situacions de vulnerabilitat social i reforçant dinàmiques de segregació**, especialment entre els interns migrants. Les teories d'Erving Goffman (estigma), Kimberlé Crenshaw (interseccionalitat) i Michelle Alexander (discriminació sistèmica), així com els estudis de Pager o Martínez C García, han estat clau per interpretar aquests fenòmens i donar-los una lectura crítica i contextualitzada.

IMPLICACIONS SOCIALS I INSTITUCIONALS

Els resultats obtinguts en aquesta recerca posen de manifest diverses implicacions rellevants tant en l'àmbit social com institucional. En primer lloc, queda palesa la **persistència de desigualtats estructurals** que afecten de manera específica les persones internes d'origen immigrant, especialment aquelles que es troben en situació administrativa irregular. Aquesta realitat no només reflecteix mancances en el sistema

penitenciari, sinó que és **indicativa de falles més àmplies en les polítiques públiques d'acollida, inclusió i drets de ciutadania**. La manca de recursos adaptats, la insuficiència de programes personalitzats i la invisibilització de la diversitat cultural i lingüística generen un entorn institucional que reproduceix els mecanismes d'exclusió que molts interns ja vivien abans de l'ingrés penitenciari.

En segon lloc, les entrevistes revelen una **desconnexió entre l'experiència subjectiva dels interns i la mirada tècnica dels professionals**, fet que suggereix la necessitat d'una revisió crítica dels marcs d'intervenció. Mentre que els interns expressen sentiments de discriminació, desemparament i manca d'acompanyament real, molts professionals identifiquen aquestes situacions com a conseqüència de deficiències estructurals, però no sempre articulen estratègies concretes per revertir-les. Això apunta a la **urgència d'incorporar mecanismes reals de participació dels interns en el disseny i seguiment dels programes**, per tal de garantir que les seves necessitats i perspectives siguin escoltades i tingudes en compte.

A nivell institucional, es posa en evidència la **necessitat d'enfortir la coordinació entre el sistema penitenciari i altres àmbits de l'administració pública i del tercer sector**, com els serveis socials, les entitats d'inserció laboral i les organitzacions de defensa dels drets dels migrants. L'absència d'un itinerari clar de sortida i la manca d'acompanyament en la transició cap a la vida comunitària augmenten el risc de reincidència, de cronificació de la marginalitat i de vulneració dels drets fonamentals.

Finalment, aquesta recerca posa en relleu que **el sistema penitenciari no pot continuar actuant com un espai de gestió de la pobresa i de la migració irregular**, sinó que ha de repensar el seu rol com a institució transformadora i garant de drets. Per fer-ho, cal una inversió decidida en recursos humans, formatius i comunitaris, així com **una aposta política clara per la justícia social i l'equitat**.

PROPOSTES DE MILLORA

Les evidències empíriques recollides en aquest estudi apunten a la necessitat urgent d'un replantejament estructural del sistema penitenciari, especialment pel que fa a l'abordatge de la diversitat cultural i la integració dels interns d'origen immigrant. Una de les propostes més immediates i fonamentals és la **incorporació estable de mediadors culturals i lingüístics** dins dels centres penitenciaris. Aquests professionals permetrien facilitar la comunicació entre interns i personal, traduir les normes institucionals, i detectar precoçment conflictes culturals o situacions de malestar emocional derivades del desarrelament o la incomprensió de l'entorn. Aquesta proposta respon tant a la demanda expressada pels interns com a la manca reconeguda pels professionals.

Ahora, és imprescindible una **revisió i adaptació dels programes educatius, laborals i psicosocials**. Molts dels materials emprats actualment no responen a la realitat formativa ni al context sociocultural dels participants. Seria pertinent, en aquest sentit, desenvolupar itineraris formatius més flexibles, amb mòduls d'aprenentatge de llengua, alfabetització funcional, capacitació professional i coneixement del sistema jurídic i administratiu del país receptor. Així mateix, els tallers han de contemplar també dimensions identitàries, espirituals i de reconstrucció personal, especialment per a aquells interns que han viscut processos migratoris traumàtics.

Una altra línia fonamental de millora és la **formació contínua del personal penitenciari en competències interculturals, gestió de la diversitat i prevenció del racisme institucional**. Aquesta formació hauria d'integrar-se en el currículum obligatori del personal, posant èmfasi en l'escolta activa, el reconeixement de privilegis i biaixos implícits, i l'aplicació de pràctiques antidiscriminatòries.

Pel que fa a la reinserció, cal implementar **itineraris individualitzats de sortida**, especialment per a interns sense suport familiar ni legal. Aquests itineraris haurien d'incloure assessorament jurídic per a la regularització documental, derivació a entitats socials amb serveis d'habitatge i orientació laboral, així com seguiment postpenitenciari sostingut. La col·laboració amb entitats externes és clau en aquest procés, però ha de ser formalitzada i dotada de recursos, per tal de garantir estabilitat i continuïtat.

Finalment, es proposa **incorporar la veu dels interns en la planificació i avaluació dels programes penitenciaris**. El seu coneixement experiencial és imprescindible per entendre les barreres reals que enfronten i per construir polítiques més justes, inclusives i realment transformadores.

LÍMITS DE LA RECERCA I LÍNIES FUTURES D'INVESTIGACIÓ

Aquest estudi presenta una sèrie de limitacions que cal tenir en compte a l'hora d'interpretar-ne els resultats. En primer lloc, **la mostra utilitzada ha estat reduïda**, tant pel que fa al nombre d'interns entrevistats com al de professionals, la qual cosa dificulta la generalització de les conclusions. Tot i que les entrevistes han proporcionat dades riques i significatives, la diversitat de perfils dins la població penitenciària d'origen immigrant és molt àmplia i heterogènia, i no totes les trajectòries o casuístiques han pogut ser representades.

En segon lloc, cal assenyalar **la influència del context institucional** en la generació de les dades. Les entrevistes es van dur a terme dins del centre penitenciari, un espai on les relacions de poder i vigilància poden condicionar les respostes dels participants, especialment dels interns. Tot i les garanties d'anonimat i confidencialitat, no es pot descartar del tot la presència d'autocensura o una certa idealització dels discursos.

A més, la investigació s'ha centrat principalment en centres penitenciaris de joves o amb perfils específics, de manera que **els resultats poden no ser extrapolables a altres contextos**, com ara presons d'adults, centres de règim més estricte o altres territoris amb una composició demogràfica diferent. També cal tenir present que l'estudi s'ha desenvolupat en un marc temporal concret i limitat, en què no ha estat possible fer un seguiment longitudinal dels casos ni observar els processos de reinserció un cop els interns surten del centre.

Pel que fa a les línies futures d'investigació, es considera necessari **ampliar l'abast empíric** de l'estudi, tant en termes de mostra com de metodologia. Seria especialment valuós incorporar mètodes mixtos que combinin entrevistes qualitatives amb anàlisis quantitatives de dades institucionals, per tal de contrastar discursos amb pràctiques concretes. A més, una línia de recerca interessant seria **l'estudi comparatiu entre diferents centres penitenciaris i regions**, per observar com varia la integració dels

interns immigrants segons els recursos disponibles, la sensibilitat intercultural del personal o les polítiques autonòmiques.

D'altra banda, també es proposa **investigar les trajectòries postpenitenciàries**, mitjançant estudis de seguiment que analitzin l'impacte real de les intervencions penitenciàries en la vida dels exinerns migrants. Aquest tipus d'estudi ajudaria a detectar els factors de risc i de protecció més rellevants, així com a identificar buits estructurals en les polítiques de reinserció.

Finalment, caldria explorar amb més profunditat **la perspectiva de gènere i interseccionalitat dins del sistema penitenciari**, atès que les dones immigrants internes, així com persones LGTBIQ+ o amb diversitat funcional, poden patir formes de discriminació múltiples i invisibilitzades, que no han estat abordades en aquest treball.

REFLEXIÓ PERSONAL

La meua experiència com a **voluntària al mòdul DAE** ha estat clau per entendre la complexitat humana que s'amaga darrere de les dades i les etiquetes. Setmanalment he participat en activitats lúdiques com fer polseres, pintar o jugar a jocs de taula, accions que aparentment poden semblar trivials, però que en realitat esdevenen espais íntims de diàleg, escolta i confiança. A través d'aquestes interaccions informals, he pogut **escoltar històries de vida marcades per la pobresa, la migració forçada, el dolor i l'estigma**, i he constatat com **l'afecte i l'escolta activa poden esdevenir eines poderoses de resistència i reconstrucció personal** dins d'un entorn tan rígid com el penitenciari. Aquesta convivència directa m'ha permès veure com, més enllà del delictes o la condemna, hi ha joves amb un gran desig de canvi, que sovint només necessiten una oportunitat, un referent o una mirada que no jutgi. Aquesta experiència ha reforçat no només la meua sensibilitat social, sinó també la meua voluntat de seguir treballant des d'una sociologia implicada, transformadora i al servei dels col·lectius més invisibilitzats.

BIBLIOGRAFIA

1. Becker, H. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. Free Press.
2. Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. University of California Press.
3. Wacquant, L. (2009). *Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity*. Duke University Press.
4. Hall, S. (1996). "The West and the Rest: Discourse and Power." En *Modernity: An Introduction to Modern Societies* (pp. 184-227). Blackwell Publishing.
5. Agamben, G. (1998). *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. Stanford University Press.
6. Garland, D. (2001). *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford University Press.
7. Bauman, Z. (2016). *Strangers at Our Door*. Polity Press.
8. Martínez, R., C García, J. (2017). "La población penitenciaria extranjera en España: Un análisis de su evolución y características." *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 159, 45-68.
9. De Giorgi, A. (2010). "Immigration control, post-Fordism, and less eligibility: A materialist critique of the criminalization of immigration across Europe." *Punishment & Society*, 12(2), 147-167.
10. Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Pantheon Books.
11. Cullen, F. T., C Jonson, C. L. (2012). *Correctional Theory: Context and Consequences*. Sage Publications.
12. Sykes, G. M. (1958). *The Society of Captives: A Study of a Maximum Security Prison*. Princeton University Press.
13. Liebling, A., C Maruna, S. (2013). *The Effects of Imprisonment*. Routledge.
14. Hagan, J., C Palloni, A. (1999). "Sociological Criminology and the Mythology of Hispanic Immigration and Crime." *Social Problems*, 46(4), 617-632.
15. INE (2024). *Estadísticas Penitenciarias en España 2023*. Instituto Nacional de Estadística.
16. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). (2020). *CPT Standards: European Prisons and Detention Conditions*. Council of Europe Publishing.
17. Crenshaw, K. (1989). "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex." *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 139-167.
18. Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Prentice-Hall.
19. Alexander, M. (2012). *The New Jim Crow: Mass Incarceration in the Age of Colorblindness*. The New Press.

19. Delgado, R., C Stefancic, J. (2017). *Critical Race Theory: An Introduction*. NYU Press.
20. Departament de Justícia. (2022). *Estadístiques de població penitenciària*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de:
https://justicia.gencat.cat/ca/ambits_dactuacio/serveis_penitenciaris/estadistiques
21. Silver, H. (1994). "Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms." *International Labour Review*, 133(5-6), 531-578.
22. Bowling, B., C Phillips, C. (2002). *Race, Crime, and Justice*. Longman.
23. Pager, D. (2007). *Marked: Race, Crime, and Finding Work in an Era of Mass Incarceration*. University of Chicago Press.
24. Hall, N., C Corb, A. (2013). *Hate Crime: Impact, Causes, and Consequences*. Routledge.
25. Creswell, J. W., C Creswell, J. D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage Publications.
26. Gibbs, G. R. (2007). *Analyzing Qualitative Data*. Sage Publications.
27. Braun, V., C Clarke, V. (2006). "Using Thematic Analysis in Psychology." *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
28. Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford University Press.
29. Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide through Qualitative Analysis*. Sage Publications.
30. UNODC (2015). *The Bangkok Rules: United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders*. United Nations Office on Drugs and Crime.
31. Bosworth, M., C Aas, K. F. (2013). *The Borders of Punishment: Migration, Citizenship, and Social Exclusion*. Oxford University Press.
32. Pratt, J. (2007). *Penal Populism*. Routledge.
33. Departament de Justícia. (2022). *Estadístiques de població penitenciària*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de:
https://justicia.gencat.cat/ca/ambits_dactuacio/serveis_penitenciaris/estadistiques
34. Simon, J. (2007). *Governing through Crime: How the War on Crime Transformed American Democracy and Created a Culture of Fear*. Oxford University Press.
35. European Commission (2020). *Migrant Integration Information and Good Practices in Europe*. Publications Office of the European Union.
36. Barth, F. (1969). *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Waveland Press.
37. Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. Free Press.

38. Crenshaw, K. (1989). *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*. University of Chicago Legal Forum, 1989(1), 139–167.
39. Wacquant, L. (2009). *Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity*. Duke University Press.

ANNEXOS

Guions d'entrevista

Guió d'entrevista per a interns immigrants

INTRODUCCIÓ

Hola, primer de tot, moltes gràcies per estar disposat a participar. Em dic Thais Dueñas i soc estudiant del grau de Sociologia. Aquesta entrevista forma part del meu treball final de grau, que té com a objectiu entendre com viuen les persones immigrants el sistema penitenciari i com aquest pot influir en la seva integració social, tant dins com fora del centre.

L'entrevista serà gravada per poder analitzar bé les respostes, però serà totalment anònima i confidencial. Només jo i els professors que avaluen el meu treball tindrem accés a l'àudio. Cap funcionari ni autoritat del centre hi podrà accedir.

Abans de continuar, em dones la teva autorització verbal per gravar aquesta entrevista?

Gràcies, comencem.

1. Vida personal i trajectòria migratòria

- D'on ets i com era la teva vida al teu país d'origen?
- Quina era la teva situació familiar o comunitària abans de migrar?
- Per què vas decidir venir a aquest país? (Raons personals, econòmiques, polítiques...)
- Com va ser el teu trajecte migratori? Vas trobar dificultats importants?
- Quines expectatives tenies quan vas arribar?
- Vas rebre algun tipus de suport per adaptar-te (amistats, entitats, familiars...)?
- Quins obstacles vas trobar en intentar establir-te aquí? (habitatge, feina, idioma, discriminació...)

2. Context personal i d'empresonament

- Quant temps portes a Catalunya?
- Podries explicar, breument i si et sembla bé, quines circumstàncies van portar-te a ser arrestat?
- Creus que el teu origen cultural o ètnic va influir en el teu arrest o en la sentència?
- Com valores el tracte rebut per part de la policia, advocats o jutges?

3. Experiència dins del sistema penitenciari

- Com és el teu dia a dia al centre penitenciari?
- Has participat en programes d'educació, treball o integració?
- Creus que aquests programes són útils i accessibles?
- Has sentit que et tracten diferent per ser immigrant?

- Has rebut suport per part del personal penitenciari o dels altres interns?

4. Etnicitat i barreres culturals

- Penses que el teu origen cultural o ètnic ha influït en la manera com ets percebut o tractat aquí dins?
- Com t'has adaptat a les diferències culturals i lingüístiques?
- Hi ha alguna mena de suport cultural o religió dins del centre? T'agradaria que n'hi hagués?

5. Expectatives i futur (*per a interns actuals*)

- Quines coses esperes aconseguir durant el teu temps a la presó? (formació, treball, suport emocional...)
- Creus que el que t'ofereixen aquí t'ajudarà a integrar-te un cop surtis?
- Quines són les teves principals preocupacions de cara a la vida fora?
- Tens alguna meta o objectiu personal pel teu futur?

6. Reintegració i reptes post-presó (*per a exreclusos*)

- Com ha estat la teva experiència després de sortir de presó?
- Has tingut dificultats per trobar feina, habitatge o suport social?
- Et sembla que el teu origen o condició d'immigrant ha estat un obstacle per reintegrar-te?
- Quin tipus de suport creus que hauria d'existir per facilitar la reinserció? N'has trobat?

7. Reflexió final i recomanacions

- Si poguessis canviar alguna cosa dins el sistema penitenciari, què proposaries per millorar la situació dels interns immigrants?
- Quin consell donaries a una altra persona immigrant que passi per una situació similar a la teva?
- Hi ha alguna cosa més que t'agradaria compartir sobre la teva experiència?

TANCAMENT - AGRAÏMENTS

Moltes gràcies per compartir la teva experiència. El que m'has explicat és molt valuós per entendre millor una realitat que sovint no es veu ni s'escolta. Et desitjo molta força i el millor pel futur.

Guió d'entrevista per a personal educador de centres penitenciaris

INTRODUCCIÓ

Hola, primer de tot, gràcies per acceptar participar en aquesta entrevista. Em dic Thais Dueñas, soc estudiant del grau de Sociologia i aquesta entrevista forma part del meu Treball de Final de Grau.

L'objectiu del meu estudi és analitzar com els interns immigrants viuen el sistema penitenciari, i com aspectes com les polítiques d'integració, l'etnicitat o les barreres culturals poden condicionar la seva experiència i reinserció social.

Aquesta entrevista serà gravada, però és completament anònima i confidencial. Només jo i els professors que corregeixen el meu treball tindrem accés a les gravacions. Cap membre de l'equip directiu ni autoritat institucional tindrà accés als continguts.

Tot i que ja he començat la gravació, em dones la teva autorització verbal per continuar? Moltes gràcies, comencem.

1. Presentació personal i trajectòria professional

- Em podries explicar una mica el teu recorregut formatiu i professional? Què et va portar a treballar com a educador/a en un centre penitenciari?
- Quant de temps portes treballant en aquest àmbit? Sempre ha estat al mateix centre?
- Quines són les teves principals funcions en el teu dia a dia com a educador/a?
- Tens contacte habitual amb interns d'origen immigrant? Com definiries aquesta interacció?

2. Programes d'integració i suport institucional

- Quins tipus de programes educatius, laborals o psicosocials es posen a disposició dels interns al centre?
- Hi ha programes específics pensats per afavorir la integració dels interns immigrants?
- Creus que aquests programes **estan realment adaptats** a les necessitats lingüístiques, culturals i socials d'aquest col·lectiu?

3. Barreres i necessitats detectades

- Des de la teva experiència, **quins són els principals obstacles** que afronten els interns immigrants a l'hora de participar activament en aquests programes?
- Quines **dificultats estructurals o institucionals** detectes que podrien limitar la seva integració?
- En la teva opinió, hi ha **biaixos o desigualtats** en el tracte que reben els interns segons la seva nacionalitat, origen cultural o nivell de llengua?

4. Avaluació de l'impacte dels programes

- Com valors l'impacte real d'aquests programes sobre el procés de reinserció dels interns immigrants?
- Has observat **canvis positius o negatius** en les trajectòries personals dels participants un cop surten del centre?
- Creus que el sistema penitenciari **pot (o vol)** ser una eina efectiva d'integració per a les persones migrades?

5. Reflexions i propostes de millora

- Quines millores proposaries per adaptar millor els programes d'integració a la realitat dels interns immigrants?
- Hi ha alguna acció, recurs o enfocament que creus que **hauria de ser prioritari** per afavorir una reintegració més justa i real?
- Quins rols podrien jugar les **entitats externes, comunitats culturals o ONG** en aquest procés?

6. Tancament i aportacions finals

Fins aquí les preguntes que tenia preparades. Et volia agrair sincerament la teva participació i el teu temps. El teu testimoni serà molt valuós per entendre millor com funciona el sistema des de dins i com es podria millorar.

Per acabar:

- Hi ha **alguna qüestió que creus que no he tractat** i que consideres rellevant?
- Vols afegir **alguna reflexió final** sobre la integració, la conducta, la socialització o el tracte dels interns immigrants?

Consentiment informat

FULL D'INFORMACIÓ I CONSENTIMENT INFORMAT PER A LA PARTICIPACIÓ EN UNA ENTREVISTA

Títol del projecte: Criminalització, integració i etnicitat en context penitenciari: una anàlisi qualitativa de les experiències d'interns immigrants

Responsable del projecte: Thais Dueñas, estudiant del Grau de Sociologia, Universitat Autònoma de Barcelona

Tutor/a acadèmic/a: Sonia Parella

Informació sobre l'estudi

Aquest estudi forma part d'un treball de final de grau i té com a objectiu explorar les experiències de persones d'origen immigrant en el sistema penitenciari, especialment pel que fa a la seva integració i la reinserció social.

La seva participació consisteix en una entrevista individual, de caràcter voluntari, en la qual es recolliran les seves opinions i vivències. Aquesta entrevista serà enregistrada únicament amb finalitats de recerca acadèmica.

Confidencialitat i anonimat

- Tota la informació recollida és **totalment anònima**: no es demanarà cap dada personal que permeti identificar-lo.
- La gravació de l'entrevista només serà accessible a la recercadora i als tutors acadèmics del treball.
- Les dades seran tractades seguint la normativa de protecció de dades i es destruiran un cop finalitzat el projecte.

Drets del participant

- Participar en aquesta entrevista és **completament voluntari**.
- Pot **retirar-se en qualsevol moment** sense necessitat de justificar-se.
- Pot **no respondre aquelles preguntes** que no se senti còmode respondent.

Consentiment

He llegit la informació anterior i:

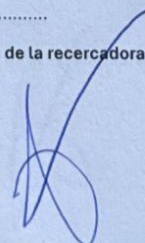
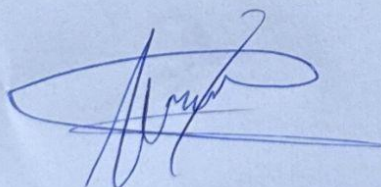
- Entenc que la meua participació és voluntària.
- Autoritzo la recercadora a registrar l'entrevista per a usos acadèmics.
- Entenc que les meves dades seran tractades de manera anònima i confidencial.

Data: 22 DE MARZO 2025

Nom del participant (inicials o pseudònim): IP

Signatura del participant:

Signatura de la recercadora:

FULL D'INFORMACIÓ I CONSENTIMENT INFORMAT PER A LA PARTICIPACIÓ EN UNA ENTREVISTA

Títol del projecte: Criminalització, integració i etnicitat en context penitenciari: una anàlisi qualitativa de les experiències d'interns immigrants

Responsable del projecte: Thais Dueñas, estudiant del Grau de Sociologia, Universitat Autònoma de Barcelona

Tutor/a acadèmic/a: Sonia Parella

Informació sobre l'estudi

Aquest estudi forma part d'un treball de final de grau i té com a objectiu explorar les experiències de persones d'origen immigrant en el sistema penitenciari, especialment pel que fa a la seva integració i la reinserció social.

La seva participació consisteix en una entrevista individual, de caràcter voluntari, en la qual es recolliran les seves opinions i vivències. Aquesta entrevista serà enregistrada únicament amb finalitats de recerca acadèmica.

Confidencialitat i anonimat

- Tota la informació recollida és **totalment anònima**: no es demanarà cap dada personal que permeti identificar-lo.
- La gravació de l'entrevista només serà accessible a la recercadora i als tutors acadèmics del treball.
- Les dades seran tractades seguint la normativa de protecció de dades i es destruiran un cop finalitzat el projecte.

Drets del participant

- Participar en aquesta entrevista és **completament voluntari**.
- Pot **retirar-se en qualsevol moment** sense necessitat de justificar-se.
- Pot **no respondre aquelles preguntes** que no se senti còmode respondent.

Consentiment

He llegit la informació anterior i:

- Entenc que la meua participació és voluntària.
- Autoritzo la recercadora a enregistrar l'entrevista per a usos acadèmics.
- Entenc que les meves dades seran tractades de manera anònima i confidencial.

Data: 14/03/2025.....

Nom del participant (inicials o pseudònim): C.C.....

Signatura del participant:

Signatura de la recercadora:

FULL D'INFORMACIÓ I CONSENTIMENT INFORMAT PER A LA PARTICIPACIÓ EN UNA ENTREVISTA

Títol del projecte: Criminalització, integració i etnicitat en context penitenciari: una anàlisi qualitativa de les experiències d'interns immigrants

Responsable del projecte: Thais Dueñas, estudiant del Grau de Sociologia, Universitat Autònoma de Barcelona

Tutor/a acadèmic/a: Sonia Parella

Informació sobre l'estudi

Aquest estudi forma part d'un treball de final de grau i té com a objectiu explorar les experiències de persones d'origen immigrant en el sistema penitenciari, especialment pel que fa a la seva integració i la reinserció social.

La seva participació consisteix en una entrevista individual, de caràcter voluntari, en la qual es recolliran les seves opinions i vivències. Aquesta entrevista serà enregistrada únicament amb finalitats de recerca acadèmica.

Confidencialitat i anonimat

- Tota la informació recollida és **totalment anònima**: no es demanarà cap dada personal que permeti identificar-lo.
- La gravació de l'entrevista només serà accessible a la recercadora i als tutors acadèmics del treball.
- Les dades seran tractades seguint la normativa de protecció de dades i es destruiran un cop finalitzat el projecte.

Drets del participant

- Participar en aquesta entrevista és **completament voluntari**.
- Pot **retirar-se en qualsevol moment** sense necessitat de justificar-se.
- Pot **no respondre aquelles preguntes** que no se senti còmode respondent.

Consentiment

He llegit la informació anterior i:

- Entenc que la meua participació és voluntària.
- Autoritzo la recercadora a registrar l'entrevista per a usos acadèmics.
- Entenc que les meves dades seran tractades de manera anònima i confidencial.

Data: 26/03/25

Nom del participant (inicials o pseudònim): H.R.

Signatura del participant:

Signatura de la recercadora:

FULL D'INFORMACIÓ I CONSENTIMENT INFORMAT PER A LA PARTICIPACIÓ EN UNA ENTREVISTA

Títol del projecte: Criminalització, integració i etnicitat en context penitenciari: una anàlisi qualitativa de les experiències d'interns immigrants

Responsable del projecte: Thais Dueñas, estudiant del Grau de Sociologia, Universitat Autònoma de Barcelona

Tutor/a acadèmic/a: Sonia Parella

Informació sobre l'estudi

Aquest estudi forma part d'un treball de final de grau i té com a objectiu explorar les experiències de persones d'origen immigrant en el sistema penitenciari, especialment pel que fa a la seva integració i la reinserció social.

La seva participació consisteix en una entrevista individual, de caràcter voluntari, en la qual es recolliran les seves opinions i vivències. Aquesta entrevista serà enregistrada únicament amb finalitats de recerca acadèmica.

Confidencialitat i anonimat

- Tota la informació recollida és **totalment anònima**: no es demanarà cap dada personal que permeti identificar-lo.
- La gravació de l'entrevista només serà accessible a la recercadora i als tutors acadèmics del treball.
- Les dades seran tractades seguint la normativa de protecció de dades i es destruiran un cop finalitzat el projecte.

Drets del participant

- Participar en aquesta entrevista és **completament voluntari**.
- Pot **retirar-se en qualsevol moment** sense necessitat de justificar-se.
- Pot **no respondre aquelles preguntes** que no se senti còmode respondent.

Consentiment

He llegit la informació anterior i:

- Entenc que la meua participació és voluntària.
- Autoritzo la recercadora a enregistrar l'entrevista per a usos acadèmics.
- Entenc que les meves dades seran tractades de manera anònima i confidencial.

Data: 19/03

Nom del participant (inicials o pseudònim): A Y

Signatura del participant:

Signatura de la recercadora:

EXTRACTES DE TRANSCRIPCIONS

ENTREVISTA INTERN 1 INMIGRANT EN CENTRO PENITENCIARIO

Thais (entrevistadora): Hola, antes que nada, muchas gracias por estar dispuesto a participar. Me llamo Thais Dueñas y soy estudiante del grado de Sociología. Esta entrevista forma parte de mi trabajo final de grado, que tiene como objetivo entender cómo viven las personas inmigrantes el sistema penitenciario y cómo este puede influir en su integración social, tanto dentro como fuera del centro.

La entrevista será grabada para poder analizar bien las respuestas, pero será totalmente anónima y confidencial. Solo yo y los profesores que evalúan mi trabajo tendremos acceso al audio. Ningún funcionario ni autoridad del centro podrá acceder al contenido.

Antes de continuar, ¿me das tu autorización verbal para grabar esta entrevista?

Participant intern 1: Sí, claro, tienes mi autorización.

Thais (entrevistadora): ¿De dónde eres y cómo era tu vida en tu país de origen?

Participant intern 1: Soy de San Salvador, la capital. Vivía con mi mamá, mi hermana pequeña y mi padrastro. Mi vida allá era complicada. Desde niño vi cosas que ningún niño debería ver. Las pandillas controlaban todo el barrio. Si no cooperabas, te amenazaban o te golpeaban. Cuando tenía 14 años intentaron reclutarme. Me negué y eso marcó mi vida.

Thais (entrevistadora): Ostras.. debió de ser duro ¿Cómo afectó eso a tu familia?

Participant intern 1: Mucho. Empezaron a venir a casa a intimidarnos. Un día, cuando mi hermana tenía apenas 11 años, uno de los pandilleros la acosó en la calle. Mi madre decidió que no podíamos seguir allí, aunque mi padre tenía una buena posición, trabajaba en correos era funcionario, podíamos considerarnos afortunados. Vendimos todo lo que teníamos y salimos con la intención de llegar a España, porque teníamos un primo lejano aquí.

Thais (entrevistadora): ¿Cómo fue el proceso de llegar hasta España?

Participant intern 1: En eso tuvimos suerte, como mi padre tenía una buena posición y contactos conseguimos un visado turista para mí y para mi hermana y mi madre aunque los vuelos fueron carísimos. Conseguimos volar a España con visado de turista. Fue caro, tuvimos que endeudarnos con prestamistas. Mi madre lloraba cada noche. Pero preferíamos eso a vivir con miedo cada día.

Thais (entrevistadora): Claro.. no teníais otra opción ¿Volaste solo con tu hermana y tu madre?

Participant intern 1: Sí, mi padre se quedó allí porque no podíamos permitirnos volar todos

Thais (entrevistadora): ¿Qué pasó al llegar a España? ¿Tuvisteis algún tipo de facilidad para conseguir alojamiento y trabajo?

Participant intern 1: Llegamos a Barcelona. Al principio nos alojamos con el primo de mi madre, pero a los pocos meses nos pidió que nos fuéramos era un piso muy pequeño y no cabíamos todos. No teníamos papeles. Mi madre limpiaba casas por horas. Yo trabajaba

en negro en un taller de mecánica. Intentamos regularizarnos, pero es un proceso muy lento y difícil.

Thais (entrevistadora): Ya.. te entiendo, normalmente es complicado cuando vienes de fuera, aunque no pudieseis regularizar los papeles, consideras que tuviste una buena acogida? ¿La gente era amable con vosotros?

Participant intern 1: Al principio, no. La gente te mira raro, el acento te delata. En el instituto a mi y a otros niños que no éramos catalanes nos insultaban. Me decían que era un marero. A veces me daban ganas de no salir de casa, pero sabía todo el esfuerzo que habían hecho mis papás para enviarnos aquí.

Thais (entrevistadora): A veces la gente es injusta... si no te importa podrías contarme qué haces en prisión y desde cuando estas interno

Participant intern 1: Fue hace un año. Un conocido me ofreció dinero por guardar una mochila en casa. Yo sospechaba no soy tonto, pero estábamos mal económicamente, mi mama trabajaba muchas horas y creí que podía ayudar. Tuve la mochila en casa unos días y cuando fui a devolverla la policía me detuvo. Yo no sabía qué hacer. Me detuvieron y dijeron que era tráfico.. Fue un juicio rápido. Mi madre se volvió loca de la angustia. Yo no quería eso, huimos de mi país por los pandilleros y aquí me estaba buscando el mismo camino..

Thais (entrevistadora): Bueno, todo el mundo puede equivocarse..¿Crees que tu nacionalidad influyó en la detención o el proceso judicial?

Participant intern 1: Sin duda si. En el informe del fiscal ponía que yo venía de un país con alta vinculación a las pandillas. Daban por hecho que yo estaba metido en eso. Pero no. Yo salí huyendo de eso. Ni siquiera me dejaron explicar que era la primera vez y había sido un malentendido.

Thais (entrevistadora): Como valoras el trato recibido por parte de la policía, abogados y jueces?

Participant intern 1: Como un criminal más. Nadie me creyó. El abogado apenas hablaba conmigo. No teníamos dinero para uno privado. Fue todo muy rápido no se que decirte, daban por hecho que era culpable, que si lo era pero no pude explicarme

Thais (entrevistadora): ¿Cómo es tu día a día aquí?

Participant intern 1: Me levanto temprano, hago ejercicio, desayuno. Participo en talleres de cocina y limpieza. También estoy en un curso de catalán. Me gusta aprender, y me dan puntos por eso

Thais (entrevistadora): ¿Participas en algún programa?

Participant intern 1: Sí, pero no todos los días hay plaza. A veces te apuntan y nunca te llaman.

Thais (entrevistadora): Bueno, sois muchos internos y hay pocas plazas.. paciencia, lo importante es que te mantengas activo. Hablas con la psicóloga? Te sientes escuchado?

Participant intern 1: Sí, una vez por semana. Es una chica simpática pero no te puedo decir mucho mas

Thais (entrevistadora): ¿Notas un trato diferente por ser extranjero? Dentro del módulo, con los demás internos o de los funcionarios

Participant intern 1: Sí, algunos funcionarios te tratan como si fueras peligroso solo por ser latino, pero también hay algunos simpáticos. A veces con los internos hay problemas, pero tengo mi grupo y con ellos estoy más protegido. Cuando entré me preguntaban si era de la MS o del Barrio 18 y eso me molestaba

Thais (entrevistadora): ¿Cómo dirías que ha sido adaptarte culturalmente? Me comentas que tienes un grupo aquí dentro, de que nacionalidad son tus compañeros?

Participant intern 1: Somos latinos todos, aquí la gente suele juntarse con los suyos.. al final te entiendes más. Con los demás es mas difícil, la gente no saluda, no comparte, la gente es más fría. Al final sé que estoy aquí solo con dios

Thais (entrevistadora): Ahora que comentas a dios.. eres religioso? ¿Cómo vives la religión dentro del centro penitenciario?

Participant intern 1: Sí, dios siempre está conmigo desde chiquito. Hay una capilla y un cura que viene. Eso me da paz. Pero nada más.

Thais (entrevistadora): Esta bien que puedas sentirte en paz en algún lugar.. ¿Qué te gustaría conseguir aquí? ¿Crees que estas aprendiendo?

Participant intern 1: Bueno ya sabia que las cosas no son fáciles y que lo que hice esta mal, por eso estoy aprovechando el curso de catalán y los talleres que me van saliendo para salir de aquí con una formación, tener un papel que diga que sé hacer algo. Quiero trabajar honradamente, no volver a estar aquí.

Thais (entrevistadora): Esta muy bien que tengas motivaciones.. de cara a tu salida del centro, sientes alguna preocupación por lo que te espera fuera?

Participant intern 1: Sí claro. No tengo papeles. Estoy en la misma situación que antes pero peor porque ahora he estado aquí dentro ¿Quién me contratará? ¿Dónde dormiré? Mi madre sigue trabajando de interna, mi hermana está con ella. No quiero volver a ser una carga. Pero confío que algo bueno me pasara

Thais (entrevistadora): Seguro que sí, hablando de la incertidumbre que sientes sobre el momento en que salgas, ¿crees que desde el centro penitenciario podrían hacer algo para facilitarte el camino? ¿Qué crees que debería cambiar en el sistema penitenciario?

Participant intern 1: Claro que si, que se escuche más a los internos, que no se nos juzgue por nuestra nacionalidad. Y que haya más apoyo al salir. Si me ayudasen con los papeles y con algún trabajo cuando saliese no sentiría esta angustia sobre lo que puede pasar.

Thais (entrevistadora): Eso sería genial, facilitaría mucho las cosas.. pero es algo complicado que quizá con el tiempo y una buena gestión se puede conseguir ¿Qué consejo darías a otros jóvenes migrantes que estuviesen en tu mismo lugar?

Participant intern 1: Que confíen en sí mismos. Que no dejen que los prejuicios los definan. Que pidan ayuda y no se aíslen. Y que no caigan en las tentaciones del dinero fácil que eso nunca acaba bien.

Thais (entrevistadora): Muchas gracias por tu reflexión. ¿Hay algo más que quieras compartir?

Participant intern 1: Yo no vine aquí a delinquir. Llegué huyendo de la delincuencia, solo quiero vivir tranquilo. Pero a veces la necesidad te empuja a lo contrario. Espero salir pronto de aquí y no volver nunca.

Thais (entrevistadora): Muchas gracias por tu tiempo y sinceridad. Tu historia es muy importante para visibilizar estas realidades. Te deseo lo mejor.

ENTREVISTA INTERN 2 INMIGRANT EN CENTRO PENITENCIARIO

Thais (entrevistadora): Hola, primero de todo me presento, me llamo Thais y soy estudiante de Sociología. Muchas gracias por estar dispuesto a participar en esta entrevista, que formará parte de mi trabajo de final de grado, con el objetivo de estudiar y entender cómo viven las personas inmigrantes del sistema penitenciario y cómo este sistema puede influir en su integración social, tanto dentro como fuera del centro. La entrevista será grabada para poder analizar las respuestas, pero totalmente anónima. O sea, solo yo y los profesores que abandonen mi trabajo tendrán acceso al audio. Ningún funcionario ni autoridad del centro podrá acceder. Antes de continuar, ¿me das tu autorización verbal para grabar esta entrevista?

Participant intern 2: Sí.

Thais (entrevistadora): Perfecto, pues comencemos. Primero te preguntaré un poco sobre tu vida personal y tu trayectoria migratoria, ¿de acuerdo? ¿De dónde eres y cómo es tu vida en tu país de origen?

Participant intern 2: Yo entiendo catalán, pero mejor castellano, por favor.

Thais (entrevistadora): Vale, vale, perfecto, pues cambiamos de idioma, no hay problema. ¿De dónde eres y cómo era tu vida antes, en tu país de origen, antes de venir aquí a España?

Participant intern 2: Yo vengo de Marruecos y mi vida en Marruecos era difícil, no trabajo, nada, difícil.

Thais (entrevistadora): ¿Tenías algún tipo de estabilidad en Marruecos con tu familia?

Participant intern 2: No familia, vivía con familia, pero no trabajo, no, muy difícil, solo trabajaba mi padre y no había dinero en casa.

Thais (entrevistadora): ¿De qué parte de Marruecos eres?

Participant intern 2: Del norte, de Alucemas.

Thais (entrevistadora): Vale, perfecto, y entonces tu situación familiar era esta, que vivías con tu padre, entiendo, bueno, con tu familia, pero que solo trabajaba tu padre. ¿Cuántos hermanos sois?

Participant intern 2: Somos cinco hermanos, tres hermanos, bueno, tres hermanos y dos hermanas.

Thais (entrevistadora): Vale, y antes de emigrar aquí a España, ¿tenías un círculo de amistades o círculo de acogida, para decirlo así, donde te estuvieras, te sentirás cómodo?

Participant intern 2: Sí, tenía amigos, pero al final todos queríamos venir aquí a España, porque la vida en Marruecos es muy difícil y aquí es todo un poco más fácil, parecía.

Thais (entrevistadora): Vale, o sea, que viniste a España un poco ya incitado con tu red de apoyo, que también tenía la idea de venir, ¿no?

Participant intern 2: Sí.

Thais (entrevistadora): Vale, ¿y cómo decidiste venir a España y no a otro país? ¿Por razones personales, económicas, políticas o...?

Participant intern 2: Porque lo que más cerca tenía era España y la única oportunidad que se me dio.

Thais (entrevistadora): ¿Cómo fue tu trayecto migratorio? O sea, ¿cómo llegaste de Marruecos hasta aquí a España? ¿Encontraste alguna dificultad así como destacable o...?

Participant intern 2: Sí, bueno, vine, fue difícil porque vine, fueron doce horas encima de la rueda de un camión en el barco, fueron doce horas hasta que llegamos a Almería y en Almería ya me bajé del barco y ahí ya pues... pues nada, bajé del barco y nos estaba esperando la Cruz Roja.

Thais (entrevistadora): ¿Cuáles eran tus expectativas al llegar aquí a España?

Participant intern 2: Bueno, yo quería trabajar para poder enviar dinero a la casa de mis padres y ayudar, ayudar un poco, porque en Marruecos es más difícil todo y solo mi padre trabajaba.

Thais (entrevistadora): ¿Y viniste con alguna idea de trabajo? ¿Te habían ofrecido alguna oportunidad laboral o viniste a probar suerte?

Participant intern 2: No, no, yo quería trabajar, pero vine a probar.

Thais (entrevistadora): Vale, y bueno, has comentado que una vez llegaste estaba la Cruz Roja esperándote. ¿Recibiste algún tipo de soporte para adaptarte? ¿Amistades, entidades, alguna familia de aquí?

Participant intern 2: Bueno, sí, la Cruz Roja, cuando llegué con la Cruz Roja vieron que todo estaba bien y luego yo sí que me escapé de ahí y me fui a Almería centro y ahí conocí a más gente y empecé a trabajar recogiendo fruta y tres o cuatro meses estuve así.

Thais (entrevistadora): Entonces cuando llegaste aquí no tenías a nadie, ¿no? ¿De confianza algún amigo que estuviese ahí instalado, algún familiar?

Participant intern 2: No, no, no conocía a nadie aquí, bueno, en Almería no conocía a nadie.

Thais (entrevistadora): Vale, ¿y qué obstáculos encontraste al intentar establecerte aquí? ¿Encontrar un sitio donde dormir, trabajo, idioma, discriminación? Si la viviste, que imagino que sí.

Participant intern 2: No, yo lo que te he dicho, me escapé de Cruz Roja porque pensaba que iba a volver a deportarme a Marruecos. Estuve cuatro días durmiendo en la calle, luego conocí a un señor que me dijo trabajar recogiendo fruta y empecé a trabajar con él tres o cuatro meses y él me daba sitio donde dormir.

Thais (entrevistadora): ¿Y el tema del idioma? ¿Tú sabías algo de español cuando llegaste?

Participant intern 2: No, yo un poco porque soy del norte, de Nador, muy cerca de Melilla y un poco sí que conocía un poco de español pero no mucho.

Thais (entrevistadora): ¿Y sentiste algún tipo de discriminación por parte de la gente que veías en la calle cuando estuviste viviendo allí? ¿Cómo fue tu experiencia?

Participant intern 2: No, en Almería no porque muchos como yo y nadie hacía caso, éramos muchos.

Thais (entrevistadora): Vale, queda bastante claro la trayectoria que has tenido que pasar para llegar hasta aquí. Pasamos un poco de contexto personal y a ver las razones por las que realmente estás hoy interno aquí en el Centro Politécnico de Cuatro Caminos.

Participant intern 2: Desde 2014, yo entré en 2014 y desde 2014 porque estuve tres meses trabajando ahí en Almería, cogí un poco de dinero y con un chico marroquí como yo que conocí, vinimos a Barcelona porque nos habían dicho que más fácil todo, más trabajo, más todo.

Thais (entrevistadora): Entonces llevas desde 2014 aquí en Cataluña.

Participant intern 2: Sí.

Thais (entrevistadora): ¿Con qué edad llegaste aquí?

Participant intern 2: 17, sí.

Thais (entrevistadora): O sea que llevas ya bastantes años aquí en Cataluña, pero claro, preso, imagino que no llevas desde 2014. ¿Podrías explicarme un poco si te parece bien qué circunstancias te han llegado hasta estar aquí internado?

Participant intern 2: No, no es la primera vez que estoy aquí. En 2016, cuando llegué, dos años después, entré pero en la de jóvenes.

Thais (entrevistadora): O sea, la primera vez que llegaste a España, al poco tiempo internaste en el Centro de Jóvenes. ¿Puedo preguntarte por los delitos o por las causas?

Participant intern 2: No, porque aquí pensaba que más trabajo, pero sin papeles era difícil y empecé a robar para comer porque se me acabó el dinero. Y conocí a gente que me ofrecía dinero por pasar cosas y me cogieron y estuve cinco o seis años entrando y saliendo. Por muchas causas, por pasar cosas, por robos, ¿sabes? Delitos pequeños, no han hecho daño a nadie, pero... Y esta vez, bueno, no sé si es tu segunda o no sé qué vez.

Thais (entrevistadora): Disculpa, es que no me ha quedado muy claro el progreso en el centro. Viniste en 2014, en 2016 entraste preso y estuviste, me has dicho, cinco o seis años entrando y saliendo del centro penitenciario. Una vez saliste después de estos seis años, ¿volviste a internar o esta es la segunda vez?

Participant intern 2: Bueno, eso, cinco o seis años entrando y saliendo, luego una chica educadora me ayudó con piso y todo, estuve tiempo fuera. Conocí a una chica, me fui a vivir con ella y mi chica no trabajaba y me hacía falta dinero para pagar piso y me ofrecieron una cosa, dinero fácil por mover unas cosas y me cogieron.

Thais (entrevistadora): ¿Y de esto cuánto tiempo hace?

Participant intern 2: Bueno, hace un año y medio o dos lo que juicio a Hidorento y llevo ahora siete meses y medio.

Thais (entrevistadora): Y si no te importa decírmelo, ¿de condena cuánto tiempo te queda?

Participant intern 2: Son tres años, llevo tres meses, siete meses, perdona. Si todo va bien, en un año empezaré a salir otra vez.

Thais (entrevistadora): Entonces, desde que saliste después de los seis años interno hasta ahora no habías vuelto a entrar en el centro, ¿no? O sea, ¿consiguiste trabajo, una estabilidad?

Participant intern 2: Sí, no había vuelto a entrar porque trabajaba en un restaurante de camarero, pero el restaurante cerró y me quedé sin trabajo y no tenía dinero, mi chica tampoco trabajaba.

Thais (entrevistadora): Vale, bueno, ningún problema, dejamos ese tema un poco atrás, que imagino que nos será muy fácil de recordar y vamos un poco a enfocarnos en lo que es el centro penitenciario y en la integración que has vivido, que hace ya tiempo de esto, o sea, que tienes bastante experiencia. Una vez te detuvieron la primera vez, hasta ahora en general, ¿crees que el trato que recibiste por parte de la policía, los juzgados, los abogados, etc., pudo estar condicionado por tu país de origen?

Participant intern 2: No, yo no sé, yo fui a juicio y ya está, no sé.

Thais (entrevistadora): Vale, bueno, pues pasamos al siguiente bloque, que habla un poco de tu experiencia dentro del sistema penitenciario. ¿Podrías explicarme un poco cómo es tu día a día dentro del centro?

Participant intern 2: Cuando abren celdas a las ocho, vamos a desayunar, por la mañana hacemos actividades, luego comemos y por la tarde un poquito de ejercicio y por la noche dormir.

Thais (entrevistadora): Exactamente, ¿qué actividades haces?

Participant intern 2: Un poco de matemáticas, inglés, ellos me están ayudando a sacar un grado.

Thais (entrevistadora): Entonces participas activamente en programas de educación, ¿no? ¿También hay programas de trabajo o integración?

Participant intern 2: No, trabajo no, pero compañeros sí que tienen trabajo, cocina, talleres, pero yo llevo poco tiempo, no tengo.

Thais (entrevistadora): Y de integración, ¿hay algún taller específico?

Participant intern 2: No sé, yo no sé.

Thais (entrevistadora): ¿En algún momento has sentido que te tratan diferente por ser inmigrante?

Participant intern 2: No, aquí en la cárcel somos muchos inmigrantes, no tratan todos igual.

Thais (entrevistadora): O sea que por parte del personal del centro penitenciario no has recibido ningún tipo de trato desigual, ¿no?

Participant intern 2: No, yo creo que no, todo es igual.

Thais (entrevistadora): ¿Piensas que tu origen cultural ha influido en la manera como eres percibido o tratado aquí dentro?

Participant intern 2: No, me respetan mucho porque no me dan jamón, me dan comer bien.

Thais (entrevistadora): Imagino que cuando llegaste, bueno, me has comentado que hablabas un poco de español. ¿Cuándo entraste en el centro la primera vez, tu idioma era positivo o encontraste algunas barreras lingüísticas?

Participant intern 2: Un poco, me costaba un poco hablar, no muy bien como ahora.

Thais (entrevistadora): ¿Hay algún tipo de soporte cultural o religioso dentro del centro?

Participant intern 2: No sé, nos respetan, pero no nos entienden.

Thais (entrevistadora): ¿Entonces te gustaría que hubiese algún soporte enfocado a la gente inmigrante?

Participant intern 2: Sobre todo gente que entra nueva, que no sabe idioma, un poquito de ayuda con el idioma. Porque hacemos nosotros, los que sí sabemos idioma, hacemos de traductores un poco.

Thais (entrevistadora): Vale, perfecto. O sea, todo enfocado al tema lingüístico. Pasamos al siguiente bloque que comentamos un poco las expectativas que tienes actualmente y en el futuro. ¿Qué cosas esperas conseguir durante tu tiempo en el centro penitenciario? ¿Algún tipo de formación, trabajo? Bueno, me has comentado que estabas formándote en un grado.

Participant intern 2: Sí, bueno, me han ayudado a hacer currículum y ahora cuando yo salga yo quiero empezar a trabajar. Bueno, trabajar y no volver, si puede ser.

Thais (entrevistadora): ¿Y de cara al soporte emocional has tenido alguna facilidad o la has necesitado?

Participant intern 2: No, es psicóloga una vez al mes, pero no me gusta mucho, no hablamos mucho.

Thais (entrevistadora): Perdona. ¿Entonces crees que lo que te ofrecen aquí te ayudará a integrarte una vez salgas?

Participant intern 2: Sí, yo espero que sí, que me ayude.

Thais (entrevistadora): ¿Hay algún tipo de taller donde, bueno, taller no sé bien cómo decirlo, que una vez cuando salgas de aquí tienes pensado dónde poder buscar trabajo, etcétera?

Participant intern 2: No, me han dicho que cuando salga me van a ayudar a buscar trabajo.

Thais (entrevistadora): ¿Y la primera vez que saliste tuviste también estas facilidades?

Participant intern 2: No, la educadora que yo conocí me ayudó a buscar trabajo en un bar de un conocido.

Thais (entrevistadora): Entonces imagino que no has encontrado, por así decirlo, dificultades en ese momento porque te ayudó ella, ¿no?

Participant intern 2: Fue en el bar que estuve trabajando todo el tiempo hasta volver otra vez aquí como interno.

Thais (entrevistadora): ¿Y de cara a habitaje o un soporte social?

Participant intern 2: No, trabajo no he conseguido yo, solo cuando mi educadora me ayudó. Y luego habitaciones, dormir en habitaciones, luego con mi chica también en habitaciones y ya está.

Thais (entrevistadora): Vale, ¿y algún tipo de soporte social?

Participant intern 2: No, no sé, no.

Thais (entrevistadora): ¿Cuáles son tus principales preocupaciones de cara a tu futura vida?

Participant intern 2: Lo primero es no volver a entrar aquí, tener trabajo y con mi chica una familia y trabajar y ya está.

Thais (entrevistadora): ¿Tienes algún objetivo principal para tu futuro?

Participant intern 2: No, eso, una familia con mi chica y trabajar y ya está, no quiero nada más.

Thais (entrevistadora): ¿Esto está más enfocado a la primera vez que saliste? Más que nada para preguntarte cómo fue tu experiencia una vez saliste del centro penitenciario.

Participant intern 2: No, tuve mucha suerte con mi educadora Carla, me ayudó mucho y me ayudó a buscar trabajo, me ayudó mucho con todo. Y si no fuese por ella, pues yo no sé qué habría pasado, no sé qué habría hecho.

Thais (entrevistadora): ¿Piensas que tu origen o tu condición de inmigrante ha sido como un obstáculo para reintegrarte socialmente?

Participant intern 2: No sé, yo siempre me he juntado con la gente de Marruecos y no sé, yo no sé.

Thais (entrevistadora): ¿Crees que con algún tipo de soporte diferente hubiera sido más fácil la reinserción?

Participant intern 2: No sé, igual, más sitios que te ayudan a buscar trabajo, buscar casa. Como por ejemplo, a mí me ayudó mucho, como he dicho Carla, pero más, no gente como Carla, pero más ayuda. Sí, más ayuda para todos, porque si no es fácil volver a entrar porque no tienes trabajo, no tienes dinero.

Thais (entrevistadora): Vale, bueno, pues con esto generalmente ya estamos. Hacemos una reflexión final. Básicamente, si crees que pudieras cambiar alguna cosa dentro del centro penitenciario, ¿qué propondrías para mejorar la situación de los internos inmigrantes?

Participant intern 2: No sé, al final cárcel es cárcel. Aquí nadie está bien y nadie está porque quiere.

Thais (entrevistadora): Ya, bueno, ya me imagino. Bueno, para acabar, ¿hay alguna cosa más que te gustaría compartir sobre tu experiencia en el centro penitenciario o simplemente tu experiencia aquí en España?

Participant intern 2: No sé, yo no sabía que iba a ser tan difícil, porque cuando yo trabajaba solo un sueldo, era para pagar la habitación con mi chica y enviar dinero a familia. Era muy difícil, porque el dinero no te da el dinero. Llevo aquí mucho tiempo y yo me esperaba una vida igual un poco más fácil que en Marruecos, pero bueno, es un poco lo que me he buscado también, porque he hecho cosas malas.

Thais (entrevistadora): Bueno, lo importante es que de todo se aprende y que tienes bastante claro lo que está bien y lo que está mal. Yo espero que encuentres una estabilidad, que te ayuden y que cualquier cosa que necesites la puedas conseguir. Quería darte las gracias por compartir tu experiencia. Lo que me has explicado es muy valioso para entender un poco la realidad que a veces no se ve ni se escucha. Y eso te deseo mucha fuerza y lo mejor para tu futuro. Muchas gracias.

ENTREVISTA A EDUCADORA SOCIAL 1 EN CENTRE PENITENCIARI

Thais (entrevistadora): Hola, primer de tot, gràcies per participar a l'entrevista. Em dic Thais i soc estudiant de Sociologia. Aquesta entrevista forma part del meu treball de final de grau i l'objectiu del meu estudi és analitzar com els interns immigrants viuen el sistema penitenciari i com aspectes com les polítiques d'integració, l'etnicitat o les barreres culturals poden condicionar la seva experiència i la reinserció social. L'entrevista serà gravada, però és completament anònima i confidencial; només jo i els professors que corregeixin el meu treball tenen accés a les gravacions. Cap membre de l'equip directiu ni autoritat institucional tindrà accés als continguts. Tot i que comencem a gravar, em dones la teva autorització verbal per continuar?

Participant 1: Sí, te la dono.

Thais (entrevistadora): Gràcies, comencem. La entrevista es dividirà en uns blocs individuals on dins de cada bloc parlem una mica més en profunditat d'algun tema en concret. Comencem per una presentació personal on em comentis la teva trajectòria professional. Em podries explicar una miqueta el teu recorregut formatiu professional?

Participant 1: Jo he estudiat educació social a Pere Aterrés i vaig fer un màster en nous models d'intervenció amb adolescents i joves. A part he fet altres cursos com l'escalada de conflictes, gestió de les emocions, prevenció de suïcidis i altres temes relacionats amb la meva feina actualment, que és el centre de la justícia juvenil a l'Alzina.

Thais (entrevistadora): Perfecte. I què et va portar a treballar com a educadora en un centre penitenciari?

Participant 1: Quan estava segon de batxillerat no sabia molt bé encara què volia fer, van venir a fer les xerrades d'explicació de diferents tipus de feines a l'escola i va venir una educadora social i li explica'm què era la seva feina i a mi em va quadrar bastant perquè estava dubtant entre psicologia, sociologia i educació social i al final em vaig decantar per educadora social perquè aquesta noia treballava a quatre camins i a part tenia una mestra a l'escola que va deixar de ser formadora a l'escola on jo no anava per anar a ser formadora a l'escola d'adults. I em va explicar una miqueta les funcions que es feien allà i com funcionava i em va cridar molt l'atenció i vaig voler ficar una miqueta el peu dintre d'aquest món. Vaig començar a encarar i créixer en aquest sector, que és només fàcil per entrar quan no tens experiència i a partir d'allà vaig veure que sortien places a la borsa de justícia juvenil i em vaig apuntar, vaig fer l'entrevista, vaig fer els exàmens, el vaig aprovar i ja estic lluitant per interina.

Thais (entrevistadora): Perfecte, i quant de temps portes treballant en aquests àmbits? Sempre has estat al mateix centre? Imagino que no.

Participant 1: No, majoritàriament he tocat a infància de l'adolescència, però també he tocat a infància i mares en un espai familiar i he tocat diversitat funcional en pisos d'autonomia assistida. Però des que vaig acabar la carrera, als 22 anys fins als 31, porto 9 o 10 anys treballant a diferents espais de la feina d'educadora social.

Thais (entrevistadora): I quines són les teves principals funcions en el teu dia a dia com a educadora?

Participant 1: On estic ara actualment per mi seria la d'acompanyar els infants en la gestió de la seva dinàmica i del seu temps lliure. És a dir, jo quan entro a la feina és de tarda i entro a les 3 que ja estan a aules o tallers i quan les 4 i mig acaben, finalitzen, estic amb ells fins a l'hora d'anar a dormir. Això el que fem és fem esports, fem programes d'habilitats, competències, efectius sexuals, fem tallers, fem diferents classes d'esport, hem de fer la dutxa, com les tasques de convivència dintre del mòdul que cada intern té una tasca assignada, que la facin bé, supervisar-les i intentar garantir que hi hagi un bon ambient de conciliació dintre del mòdul, que els conflictes que tinguin els interns es puguin resoldre i també sostenir una miqueta el dia a dia, perquè allà dintre estan molt desconnectats i les informacions que reben de les famílies o de l'exterior és per cabina i a vegades la distorsiona, no tenen sentiment que no poden des d'allà dintre abarcar la problemàtica de l'exterior. Llavors també són acompanyament de les emocions que sorgeixen, dels conflictes que tenen i de com gestionar diferents situacions o diferents moments de les seves vides.

Thais (entrevistadora): Perfecte. Doncs passem al següent bloc, que seria una mica programes d'integració i suport institucional enfocat també en aquests migrants que són com una part menys protegida. Quins tipus de programes educatius, laborals o psicosocials es posen a disposició dels interns al centre?

Participant 1: Doncs allà tothom quan entra pot escollir si es vol treure l'ESO o vol fer algun taller. Llavors, com que majoritàriament els immigrants que venen no dominen bastant idioma, lo de l'ESO es descarta perquè també depèn del temps que estiguin internats. Per treure l'ESO has d'estar un mínim de temps per poder fer tots els blocs i les competències necessàries, però en un principi els ofereix o aula de privatització perquè entenguin l'idioma i comencin a parlar amb les paraules pròpies del país o tallers que puguin desenvolupar les seves habilitats motrius i que puguin adquirir coneixements per llavors poder tenir un futur laboral que sigui una mica satisfactori. Però la realitat és que depenent de les penes que estan als interns allà dintre, si estan menys d'un any, poca feina es fa més, perquè des que s'inicia fins que es desenvolupa i l'interne adquireix els coneixements per poder desenvolupar de forma professional un dels tallers o adquirir coneixements, tant sigui de parla com d'escriptura de la llengua materna nostra, he de passar un temps i molts d'aquests interns aquest temps no el tenen, llavors en reni surten de la mateixa manera que estaven abans, que és amb poc coneixement i amb poques habilitats laborals i socials.

Thais (entrevistadora): Perquè, clar, tens interns de totes les edats joves, no? Més o menys?

Participant 1: Sí, perquè jo tinc interns que han fet el delictes siguin menors d'edat i que compleixen el delictes siguin majors d'edat. Llavors, clar, el que ens trobem és que hi ha alguns interns menors, però la gran majoria són majors d'edat, perquè des que van fer el delictes fins que s'ha fet el judici, se l'ha dictaminat a cada sentència ferma o cautelar, passa un temps i acostumen a ser ja majors d'edat un cop són jutjats. Llavors, clar, aquests interns, aquestes persones, moltes vegades venen d'ambients molt desprotegits perquè de gaire ja no els empara, com que són majors d'edat, no tenen cap suport institucional, no tenen cap recurs on puguin anar al seu dia a dia i llavors venen amb condicions o amb problemàtiques que s'han d'abordar abans que potser una bona alfabetització. És a dir, si un intern et ve amb un consum molt elevat i amb un estat físic molt aprovable, la primera intervenció que es fa és que es recuperi de salut i que a poc a

poc vagi adquirint el ritme dels companys i quan està més estable emocional, mentalment i físicament, ja encarem altres aspectes. Però sí que, clar, molts immigrants no tenen família aquí, molts immigrants venen sense cap tipus de suport i amb moltes mancances i molts traumes al seu país d'origen. Llavors, a vegades prioritzem treballar aquests traumes o aquestes mancances abans de ficar-los 100% en un món laboral o formatiu.

Thais (entrevistadora): I hi ha programes específics pensats per a favor de l'integració dels interns immigrants dins de la sociabilització?

Participant 1: No, no hi ha un programa com a tal. O sigui, hi ha programes establerts per a tots els interns per igual, però no hi ha, per exemple, una aula de collida per a aquells que els costa més l'escapatització. Sí que quan van a classe són una mestra per 5 o 6 alumnes màxim, llavors sí que pot donar una atenció més individualitzada a cada alumne. És a dir, clar, això és el gran avantatge de desavantatge. En una aula pot haver-hi gent de diferents tipus de formatius.

Thais (entrevistadora): Llavors, clar, un avantatge per què?

Participant 1: Perquè la mestra pot donar atenció individualitzada al infant i treballar amb ell les paraules o les hores, els números, més individualment. Un avantatge també per la resta de companys, perquè si tenen un company que va molt endarrerit a l'aula, tampoc es treballa o s'acaben materialitzant tots els coneixements que s'haurien de donar o impartir en aquella aula.

Thais (entrevistadora): Quan enfoqueu més com serà la seva vida quan surti el centre penitenciari, no hi ha cap programa per integrar millors migrants?

Participant 1: Com a tal, no. El que sí que tenim és molt convenient a moltes fundacions o a molts espais socials, com per exemple l'Algina està a Palau Ciutat i ple de mans. I allà hi ha l'escorxador, que és un centre cívic de Palau, on els interns que tenim que estan semioberts poden anar a passar una o dues tardes a la setmana. És un bon espai perquè sí que és un espai on es recull molta població migrant i s'ofereixen des de llà moltes activitats perquè es coneguin entre ells i perquè facin activitats de lliures sanes fora del centre, però són fundacions o espais públics socials. No és una fundació concreta per a joves immigrants. Sí que ara, per exemple, amb el Ramadan, hem tingut moltes donacions de fundacions sobretot marroquines perquè saben que el menjar és insuficient allà dintre i perquè puguin trencar el déjum i fer bé l'ifta i tot això, doncs els donaven un extra de menjar amb dolços marroquins o jarires que allà sempre no es cuinen, però això és algo puntual. Així com ha estat i coestable en el temps, no hi ha cap fundació que jo sàpiga, ni cap fundació només centrada en aquells joves immigrants.

Thais (entrevistadora): Això més o menys ja m'has contestat, però creus que els programes estan adaptats per a adcarins i tectingüístiques o culturals específiques o és general?

Participant 1: És més general perquè sí que hem vist ara que hi ha hagut un canvi poblacional dels interns que ens estan entrant i a dia d'avui estan començant a revisar els programes perquè eren programes que feia vuit o deu anys on el material que utilitzaven també tenia vuit o deu anys i les reflexions o el punt social on estem ara no es correspon al que es treballa amb aquests programes. Llavors, una part com pot ser efectiva sexual o

de competències o la part més de valors sí que es manté, perquè hi ha una part que és igual per tothom, és igual el temps que estiguem, vull dir la moda sexualitat, el transgènere, les faltes de respecte al lloc de la dona, tot això segueix treballant perquè segueix estant, però hi ha noves casuístiques que han sortit que s'han d'intentar recollir d'una resposta, per això ara s'estan ficant les piles per refiar els programes.

Thais (entrevistadora): Clar, perquè tu creus que els interns, el perfil d'intern ha canviat molt en aquests últims anys?

Participant 1: Sí, des que jo haig d'entrar fa quatre anys ja ha canviat i perquè em diuen les meves companyes, abans encara havia canviat molt més. Ara aquest últim any i mig n'ha entrat molta més gent per tipologies delictives més de violacions i de bandes. Llavors eren dos pilars que abans passaven bastant desdibuixats i ara estan a fer molta força i no tenir informació, per exemple, concreta amb bandes. I en agressions sexuals hi ha gent formada que són els especialistes en tractar aquests temes i ara davant d'aquesta necessitat que ens estan entrant tants agressors sexuals ara formaran a cada torn dues o tres persones que seran especialitzades en fer aquests programes només d'aquelles persones que estiguin per la res sexual. Abans eren programes que es feien a tothom per igual i ara es faran només d'aquelles persones que estiguin per la res sexual, però sí que s'han de reformar perquè també hi ha molta droga nova que ha aparegut ara, que fa vuit anys no hi havia, que són molt presents a la vida dels dos interns i que no tenim coneixement ni professionals suficients per donar suport i fer tractaments de desabituament del consum. Perquè allà dintre al final el món es passa dur i madur. No hi ha la metadona, no hi ha programes especials per aquella gent que té un consum molt elevat. Es detecta i ho treballa la tutora, però no hi ha una figura professional externa que treballi també més profundament això, només l'esmia i la tutora, que és com el centre de salut mental de l'entrada de presó, però fa falta.

Thais (entrevistadora): Perquè quants interns són mòduls al vostre centre?

Participant 1: Són cinc mòduls que estan dividits per l'edat, tenim mòduls dividits per majors i menors d'edat, l'altre per el tipus de sentència que tens, si és ferma o estresant, si és tancat o semiobert, i si és ferm o encara estrictament cautelar, i llavors tenim dos mòduls a baix que són els de càstig. El CIP, que és la zona d'intervenció puntual, que són els del desagilament, i llavors tenim la NOIA, que és el mòdul on progressen quan surten del desagilament, que està molt més controlat, passes molt més estona tancat i està durement d'entrar al mòdul i això, que és per garantir que les conductes no es tornin a repetir i és com una prova que si aguantas bé dues setmanes en aquests mòduls, pots tornar a pujar el teu mòdul de convivència, si d'aquella dues setmanes tornes a liar-la o et quedes o tornes cap enrere. I tenim això, dos mòduls de menors d'edat, un mòdul pels semioberts que es poden fer sortides i dos mòduls pels majors d'edat estiguin tancats o encautelats.

Thais (entrevistadora): Però no estan dividits per delictes, els mòduls, igual que un centre humanitari d'adults?

Participant 1: Exacte, no, perquè el que ens estem trobant és que ara mateix, com que tenim tantes violacions i tantes bandes, si ho dividim amb mòduls, seria estigmatitzar molt aquestes persones. I nosaltres el que intentem, sobretot, salvaguardar molt és l'anonimat del delicte que els ha portat allà. Perquè sí que és veritat que com que s'ha pigut la pena delicta que tu tinguis allà dintre, doncs tens les coses més fàcils o més difícils. Llavors, per a la nostra part, l'apropacional intentem que estiguin un menys

senyalats o un menys estigmatitzats possible. Sí que és veritat que alguns interns de manera voluntària expliquen el que ha passat sense adornar-ho, i hi ha altres interns que no diuen que estan allà per violació, o que estan allà per agressió amb robatori, o per robar vivent d'arma a una casa habitada amb arma blanca, que són penes més llargues i que poden arribar a coincidir amb les penes de violació, i que és una coartada que encara els hi quadra. Però depèn qui ho ha de dir d'entrada, perquè si són penes de 6 anys, que és el màxim de sigüents menors, és o homicidi o violació. No cola que diguis una altra delicta.

Thais (entrevistadora): Perfecte. Estava una mica això... No ho tenia molt clar. Perquè jo soc voluntària al DAE, a quatre camins, però és un centre d'adults, i funciona una mica diferent. Tornem un segon als programes d'integració, perquè volia preguntar si, des de la teva experiència, quins són els principals obstacles que afronten els interns a l'hora de participar en aquests programes activament. Hi ha programes dedicats únicament a ells, si creus que els obstacles quins serien?

Participant 1: Jo crec que hi ha molts interns que tenen una llista de demandes o de coses que els agradaria fer abans de sortir, i que per culpa de falta de professionals i per culpa de tenir que seguir unes consignes o obtenir uns resultats amb menys personal humà no fa que tothom faci la feina com pot i no com hauríem de fer-la. És a dir, si les coses anessin bé, hi hauria d'haver una supervisió psiquiàtrica o psicològica a la setmana, i la realitat és que hi ha molts interns que beuen el psicòleg o el psiquiatre un cop al mes o un cop cada dos mesos. Començant per aquí, hi ha molts temes que un intern ha de treballar amb un psicòleg o amb un psiquiatre, que és la persona que està formada per tocar certes tecles o per fer que hi hagi una reflexió profunda darrere de certs actes. Llavors, jo crec que a nivell de programes anem molt coixos perquè tenim quatre programes i les realitats o les necessitats d'aquests interns abarcarien molts més programes. S'ha intentat amb quatre programes abarcar-ho tot, però és que la realitat és que si tens una hora dintre del mòdul on tens 15 interns, on has de fer un programa a tu amb la teva companya o no et funciona la tele o no et funciona el vídeo o hi ha un intern que ha d'anar a una compareixença judicial. Hi ha un intern que té tutoria amb la seva tutora o hi ha un intern que ha de parlar amb el metge perquè s'ha fet mal o el que sigui, no pots garantir ni que totes les sessions estiguin tots els joves ni que es facin com s'haurien de fer, que és en un espai separat, amb uns materials que et facilitin dur a terme aquests programes i que molts cops es passin per alt activitats o sessions perquè estan, com deia, fora de descontext, perquè són realitats que els meus interns ara mateix no viuen o no necessiten. O sigui, jo no puc treballar com ha de ser una emancipació o com ha de ser una vida adulta dintre d'un pis o quina responsabilitat has de tenir tu o com ha de ser una economia domèstica quan són interns que d'aquí sis, set, vuit, nou, un any, els mesos que vagi a faltar quan surtin, sortiran amb una bolsa de basura a la mà amb les seves robes i en serà un pis per anar a viure. O sigui, el que primer hem d'intentar fer, sobretot, és l'àmbit laboral i formatiu. Intentar arribar-los, apuntar-los a llista d'espera per pisos que puguin estar allà un temps fins que regularitzi la seva situació. Però és que de pisos per ex-totalats, n'hi ha dos a Catalunya. Hi ha, no sé, 300 persones en llista d'espera. I en aquests pisos només pots anar si tens documentació, estàs fent algun estudi o estàs treballant. Llavors, hi ha molts joves que surten sense documentació o que surten sense haver començat un estudi i sense tenir una feina, llavors no poden optar a això. I que la seva única realitat és tornar al carrer i amb com aquesta vegada sobrevisca el carrer. Llavors, hi haurien d'haver-hi molts programes que els ajudi a preparar-se per la

via adulta que els espera, però al carrer, sense un arret de recolzament, sense una família que pugui donar suport, sense uns amics que puguin oferir alternatives, o sigui, al final, hi ha gent que la seva compartició és la mateixa, que és que estan al carrer, que no poden anar a veure i demanar ajuda perquè són majors d'edat i que no tenen ninguna prestació perquè o no tenen documentació o està demanada per estar entre mitjans o si la tenen, com que no tenen una feina anterior ni res, els joves donen ajuda. I a part també que hi ha un estigma d'estat que és que hi ha encara molt odi a la immigració. Llavors, per anar a demanar feina o parlar és un català i un castellà perfecte i físicament no tens cap senyal que has estat en un estat perquè hi ha molts joves que s'autolacionen, que van amb la cara, amb els braços, les cames tallades, que porten tatuatges a la cara, que porten tatuatges davant del cos, llavors, de cara a través d'una feina, això no els ajuda. Els encaixillen a un tipus de persona que farà un tipus de coses, que emportarà a mi un tipus de resultat concret. I aquests temes que jo crec que són els més simples no es treballen allà dintre. Ho treballes amb una tutora al nivell de la imatge que dones i com fer un currículum, però no hi ha un programa de quan surtis ves aquest Albert que demana per dormir aquí o ves-te en aquest menjador social, això no. Jo quan algun intern s'emporta i se'n va amb una bolsa de bàsquet a la mà li imprimeixo una llista dels albergues a Barcelona i molta sort, perquè no hi ha una altra cosa. I no pots fer res més. No pots fer res més. I hi ha molts que et verbalitzen que no volen marxar d'allà dintre. Ho et diuen que en dos dies faran alguna cosa per tornar a entrar perquè la vida l'espera fora és molt pitjor que la de dintre. Un cop que surten, hi ha algun tipus de seguiment que no hi ha cap tipus de seguiment. No hi ha cap tipus de seguiment. Jo crec que hi ha un fet que jo sempre dic i és que nosaltres treballem amb la persona i treballem molt amb aquella persona, però és que aquella persona la tornem a deixar el mateix barri on estava, amb la mateixa família on estava, amb els mateixos amics on estava i amb la mateixa realitat que on estava un any abans de quan l'havíem treure, o dos. Llavors, encara que el jove o el menor estigui molt treballat, té una realitat que ell no la pot canviar. Una família que ell no la pot canviar. Uns amics o una forma de vida del barri que ell sol no pot canviar. Llavors, hi ha molts joves que per fer un canvi a la seva vida, i molt empoderats, però que quan aterren a la seva realitat es dona en compte que el canvi ha de començar per ells, però s'ha de seguir, ha d'haver-hi un canvi per al seu entorn. I si la família, el barri, l'escola, els amics...

Thais (entrevistadora): Les oportunitats.

Participant 1: Exacte. o sucumben, no apoya, no recolzen, costarà molt. També tenim realitats familiars que són molt dispats a les que coneixem nosaltres. Jo tinc molts joves que consumeixen la casa seva amb les seves famílies. Llavors es m'ho diu a nivell. Jo porto aquí una gent a consumir, però quan jo arribi a casa meva i a l'altre dia vegi allà a sobre de la taula tot el que jo necessito per consumir i és gratis, doncs el dia que tingui un mal dia segurament consumiré. Perquè ho tinc, perquè és gratis i perquè és fàcil. I perquè el meu pare ho fa, la meva germana ho fa, la meva àvia ho fa, el meu amic ho fa. Si vull ser part d'aquesta comunitat, si vull ser part d'aquesta família, vull tenir el meu lloc en aquest barri, en aquesta comunitat, doncs he de seguir una miqueta el tarannà. No puc ser la ovella negra. I ser la ovella negra significa marxar de casa, marxar del barri i ser independent i autònom. I això no ho poden aconseguir ells sols perquè no tenen econòmicament ni emocionalment un suport o una família que els animi o els apoi a fer això. Tenim molts altres xavals que són de família més normalitzada amb unes possibilitats lògiques que arriben a final de mes més justos però que ja arriben i que ja els progenitors treballen o el que sigui. I aquests xavals que tenen la part exterior més fàcil,

potser, o que els hi ve donat amb més possibilitats de canvi o oportunitats, sí que acostumen a aprofitar-les. Això sobretot més a violència intrafamiliar, sobretot a nois o joves que estan allà dintre per agrair els pares, els germans o les parelles. Si venen de famílies o de contextos normalitzats, quan surten fora sí que tenen l'oportunitat d'aplicar els coneixements que han après i moltes vegades ens segueixen trucant quan els passa alguna cosa. Sí, com la seva xarxa de recolzament. Sí, o quan tenen un problema o un dubte o creuen que han fet algun malament, al final és el vincle d'un adult referent responsable que tenen. I això és el que espanta, perquè et dónes compte que és un tema que no pots treballar amb el xaval només, ha de treballar-ho amb la família. I això significa més hores, més intervencions, dedicar-li més professionals a aquest espai, fer un treball comunitari, potser només individualitzat, un treball familiar i que necessites més recursos, més diners, més estona i més professionals. Quan parlem d'infants que tenen família, que en aquests casos, quan parlem d'immigrants, no tenen aquestes xarxes de recolzament aquí. No, molts d'ells sí que venen, que això és veritat, de centres de degaia, que estan donant l'oportunitat i no han aprofitat. I quan estan allà dintre t'ho diuen, hòstia, jo llego a saber o a valorar el que tenia i res a veure amb això. I també molts fan el canvi de xip quan són majors d'edat, perquè també saben que les penes o la durabilitat de les penes no són les mateixes. I mateixos t'ho diuen, ja se m'acaba del xiringuito a partir d'ahora toca portar-se, però sí que és veritat que hi ha un... que entre els interns que jo tinc al meu mòdul, els immigrants sobretot es parla molt del bolo o de la imatge que es té d'Espanya i del que tu aconseguixes o el que tu obtens quan vens aquí. Llavors, per mantenir aquesta imatge que tot va bé, hi ha molts interns que la seva família no saben que estan a un centre penitenciari. Les famílies pensen que estan a un centre de degaia o que estan a un pis totalat. I quan fan les videotrucades no els hi diuen, perquè estan allà. I com que sempre veuen el mateix fons a darrere es pensen que estan al centre de collida o al pis que estan ells normals, perquè l'espai o la imatge de darrere no canvia. Però els fa vergonya i encara mantenen aquesta imatge que tu vens a Espanya i et trobes billets a 5 euros al terra i ningú els agafa. I tu et trobes a Espanya i tens feina molt fàcil i pisos molt fàcils i que la gent és molt donada i que hi ha feina per tothom i que aquí no hi ha crisi. I és mentida. Tot això mentre estan al centre penitenciari. I per això demanen llavors als companys que si vas amb el xandall, la costo, marques caïls quan la família els veu, no? Hòstia, si que vas amb el xandall, sí, és que m'han enviat aquí les coses, tengo un treball o tal, no mentida i moltes vegades per seguir aquesta mentida és quan comencen a robar. Perquè han d'enviar diners als seus pares, els pares demanen aquests diners, ells han de seguir una mentida que tinc feina i la vida aquí és genial i per això em compro roba de marca i roba tan guai. I acaben veient situacions que no saben com controlar-les perquè algun cop entren no saben sortir. No saben sortir de la seva pròpia mentida i perquè realment a part de fundacions que ofereixen pillos, però vull dir, el nivell de demanda és tan alt que haurien de promocionar aquestes fundacions no quadruplicar-los ni quintuplicar-los sinó és que necessitem molt més per donar la resposta a totes les necessitats que hi ha realment d'una llara, d'un suport. És que hi ha fundacions, jo sé com Superacció, que és una fundació per joves migrants, sols, majors d'edat. Però clar, t'ofereixen pisos, però també amb unes condicions i amb unes normatives i si no les complexes, doncs estan pel carrer. I això a vegades és el que els costa és entendre que la cultura xoca, hi ha molta convivència que no comparteixen i a vegades els fa difícil aquestes normes. També és que són gent amb un procés migratori molt dur, molt, molt dur que venen amb molts traumes i amb molta motxilla a l'esquena i molts cops no són ni ells conscients de tot el que han hagut de passar per arribar on han arribat. Llavors, no

partim que estem davant d'una persona com a tal, estem davant d'una persona i tot el que ha hagut de renunciar a sacrificar per arribar on està i per arribar he de donar-te compte del que t'havien dit no és el que és, que Espanya no està tan forrada, que aquí a Espanya no hi ha feina per tothom, que no acollim també la immigració és com un doble xoc de realitat, d'haver fet un esforç que m'ha costat salut, perquè molts venen violats, torturats, extorsionats, molts venen magullats, amb cremadura de cigarro, amb látigos, vull dir físicament molt castigats, però mentalment també molt castigats. Arriben aquí i no tenen el que s'imagina? Res, i viure al carrer dos mesos és duríssim, llavors com supera la teva realitat de merda quan no estaré a les teves mans drogant-te? I aquí és quan comença el consum, i una persona al carrer consumidora és un cercle viciós molt difícil de trencar, perquè no té res on anar a viure i al poc diner que té pot ser allò d'estar-se a la droga, que es passa més temps volat que no conscient, així no té gana, no té son, vull dir, l'hivern és molt dur també, és complicat, no hi ha una ajuda com a tal per a aquesta gent, hi ha una ajuda que hi ha per a tothom i sí, poc a poc, com que va augmentant el nombre d'alfombra d'interns, que són immigrants no acompanyats, o que no tenen família aquí, es donen respostes puntuals, però són parxes a la ferida, no és una cura, és amagar la merda sota l'alfombra i d'aquí a poc ja petarà tot.

Thais (entrevistadora): Tu creus que hi ha unes oportunitats o un tracte diferent cap als migrants?

Participant 1: Sí, jo crec que més que hi hagi diferent tracte, jo crec que el fet de conèixer l'idioma i d'entendre en un principi totes les explicacions que et donen, les indicacions i tot et genera una confiança a tu que una persona que no domini l'idioma note. Llavors, òbviament, allà dintre, entre ells, són selectius i es formen guetos. Vull dir, els que venen de pandilles, una pandilla, els 13 els 13, 18 els 18, l'os mara pot l'os mara, trinitàries a un altre lloc, els immigrants, si ells, per exemple, rifenyoves per un costat i citarà per l'altre, però això ho decideixen ells a nivell de com socialitzen o com comparteixen el seu temps. A nivell institucional, jo diria que no hi ha cap diferència amb l'origen. Sí que és veritat que l'únic que et diria, l'únic trava que et trobes potser és a l'hora d'explicar que si et domina el seu, fas intentant d'entendre com bonament pugués, però per tot l'altre crec que no hi ha diferència si ho maltracta. És igual per tothom. Sí.

Thais (entrevistadora): Ja tornant a les trajectòries personals dels participants, has observat canvis positius o negatius en aquestes trajectòries un cop surten del centre?

Participant 1: Sí, he vist de les dues. He vist xavals que han entrat molt espantats per sis mesos cautelars, per un robatori o alguna cosa d'aquestes, i quan han sortit han sortit més xulos o més crescuts perquè han estat on han estat i han conegut i han après a fer coses que potser si no haguessin entrat no haguessin après a fer, exacte, no ho sabien. I llavors he vist també molts altres joves que han tingut allà dintre l'espai o la capacitat de parlar la seva vida i reflexionar i definir quin tipus de persona volen ser i que quan estan a l'exterior ho intenten aplicar. He vist de les dues gent que aprofiten molt les oportunitats que se li han donat tant immigrants com autòctons d'aquí i gent que tot i les mil oportunitats que li has donat no ha aprofitat ninguna. I també això ho veus molt amb el discurs que tenen abans de marxar. Hi ha gent que obertament et diuen que ells són carne de càrrec, que els agrada com funciona la presó i que els agrada poder robar i que no deixaran de fer-ho perquè és la vida que coneixen, la vida que volen tenir. I tens altres que et diuen que s'acaba la donteria i que ja va ser hora de fer algun canvi.

Thais (entrevistadora): ¿Però creus que realment és viable per a ells fer un canvi sense aquest suport familiar en molts casos?

Participant 1: Mira, la gent que ha pogut fer el canvi de veritat és gent que abans de desinternar-se que estaven en semi obert i tenien una feina o un lloc de pràctiques on anar o algun recurs formatiu vinculat. Perquè és gent que necessita sortir d'allà i tenir un lloc on anar cada dia. Si tu a un jove o a un intern el deixes anar de la presó quan porta un any i mig o dos o tres tancat i no li dones cap full de ruta ni cap pauta ni cap lloc on anar ni cap cosa que hagi de complir, té tant de temps lliure que no sabrà gestionar-lo i no sabrà per on començar. Pensa que són gent que normalment l'etapa formativa d'educació se l'han saltat. És gent que els fa un món que són conscients que potser m'he trobat gent analfabeta, gent que no sap llegir l'hora del rellotge, gent que no sap parlar castellà o català correctament o que són autòtons d'aquí i han nascut aquí i són espanyols i catalans. És gent que si quan has de donar tot bastant mastegadet i que ja hagin conegut el recurs i que abans de marxa hagin anat, l'hagin conegut, l'hagin tingut un vincle perquè després vagin. Si tu des de dintre no els hi busques res per quan surtin, no aprofiten aquesta oportunitat i no ajuda. Una mica al que vam parlar.

Thais (entrevistadora): Creus que el sistema penitenciari pot o vol ser una eina efectiva d'integració per a les persones migrades o realment no funciona com a tal?

Participant 1: Jo crec que a dia d'avui el sistema penitenciari és un espai de segregació, de separació i estem sostenint aquella gent que molesta. Aquella gent amb qui tu no vols que la teva àvia, el teu pare, la teva germana o la teva filla convisqui pel carrer. Aquella gent que no serveix una normativa, aquella gent que és disruptiva o que té un problema de salut mental. L'objectiu principal hauria de ser la reinserció. El que passa aquí és que tenim més interns que professionals treballant. Si es vol fer una reinserció s'hauria d'invertir en contracte d'una bossa de professionals perquè es pugui donar resposta a les necessitats concretes de cada intern. No a les generals que comparteixen tot, sinó a cada intern el que necessiti.

Thais (entrevistadora): Ara per ara amb el que tenim? És possible?

Participant 1: Jo crec que és possible si l'interna que tens davant té darrere el que hem parlat abans. Una família que el pugui recolzar o una situació econòmica que el pugui fer sobreviure o una red de suport social que sigui positiva per ell, que l'animi al canvi o una parella que vulgui el millor per ell que estigui al costat i que el recolzi. Si una persona o un interno o un funcionari o un adolescent no té aquest ret de suport darrere, la integració amb persones migrades que venen aquí soles és molt complicada i és poc realista. Perquè al final el tema d'ajudes també està com està i són gent que potser fins que tramiti una ajuda o fins que aconsegueixi una feina passaran uns mesos. I aquests mesos què fa? El carrer et porta a fer coses dolentes, perquè el fred i la gana són molt punyateres. Llavors s'hauria de cobrir primer tot l'imprescindible, que és menjar, llum, aigua i un lloc on dormir i un sostre. I quan algú tingui tot això cobert sense la pressió de córrer, córrer, que he de buscar alguna cosa per fer una feina laboral, ficar un peu. Però el més important és tenir això cobert, no trenc obert. Per ells l'important no és buscar feina, que sí que ho és. Però com he de donar el meu currículum amb un correu si no tinc mòbil a internet? O m'enviaran el correu o on em trucaran si volen fer l'entrevista? Com he d'anar a fer una entrevista si estic al carrer dormint i no m'heu dutxat en dos dies? O si no puc pagar-me l'autobús fins a Barcelona La realitat és que les coses petites que nosaltres fem sense

plantejar-nos el cos que tenen, l'important que són, per ells és un món. I això no està cobert.

Thais (entrevistadora): Sí, sí, tota la raó. Ja acabem, passem amb unes reflexions. Quines millores proposes tu per adaptar els programes d'integració a la realitat dels interns immigrants

Participant 1: Jo crec que s'hauria de fer un estudi poblacional d'estor immigrant, perquè clar, parlem d'immigrant, però a part de marroquí, a part de nord-sost americà i a part tal, també tenim pakistanesos, tenim xineros, tenim alemanys, tenim gent de fora d'Espanya, de tot arreu, que es fica el focus en dues cultures o d'orenys molt concretes i al final la immigració és molt més àmplia del que en el cap ens pot aparèixer quan parlem d'immigració. Jo crec que s'hauria de fer un estudi poblacional de l'estil d'immigrant que tenim als centres penitenciaris i de quines necessitats tenen, i després, igual que s'ha format a professionals per treballar els temes de l'edat sexual o el tema de terrorisme o el tema d'aprovençió de suïcidis, també s'hauria de formar professionals que estiguin al dia i que sàpiguen estratègies o que sàpiguen recursos per donar resposta i ajudar aquest col·lectiu en concret. El que he vist és que normalment, poblacionalment, el tipus de necessitats va canviant. Llavors no podem mantenir un programa com Eficient, 15 anys a la cartera de serveis, si no s'ha revisat i no s'ha actualitzat, perquè no és eficient, és antiquat. Llavors el que s'hauria de fer és contractar professionals, fer un estudi de camp, que això tampoc és molt complicat, i fer programes orientats només per a aquest tipus de col·lectiu. Són realitats molt diferents. També hi ha un xoc cultural molt gran. Al final, un xinès amb un àrab, amb un pakistanès i un alemany comparteixen entre poc i res. Llavors el que s'ha de veure és de les vostres diferències que hi ha en comú. Però amb el tema de la família, el tema del dol, perquè són gent que a la relació a distància també els pesa molt. Són gent que es passa potser 10 o 15 anys sobre la seva família, que ha hagut de treballar-se els dols de familiars que han mort sense poder estar present en dir adeu, que això són coses que tu et carregues a la motxilla i que al final també els fa estar més desconectats. Per això molts recorren a la droga, perquè ara si hi havia escape, des del centre treballar alternatives que descongestini una miqueta aquesta carga mental i que els puguin donar altres vies d'escap i que no sigui droga tot el dia i deixar pensar

Thais (entrevistadora): Bé, això una mica també ho hem parlat, però hi ha alguna acció o recurs d'un focament que creus que hauria de ser prioritari per a favor d'una reintegració més justa i real? A part del tema de l'habitatge, que això és el que hem de parlar ara?

Participant 1: Jo crec que s'hauria d'agilitzar. És complicat. No és que s'hagi d'agilitzar, perquè ja ho fan ràpid, però hi ha molta demanda amb el volum, perquè si vols tenir un document nacional d'identitat, ja sigui NIE, el DNI o un passaport, t'obre un món laboral molt gran. O es donen acreditacions temporal de treball perquè la gent que no tingui documentació pugui accedir legalment a una feina o sense documentació estan molt venguts. Jo crec que s'hauria d'intentar impulsar fundacions o feines de contracte d'agents sense documentació, amb permisos temporals de treball equits i quan aquest permís sigui revisable si continua l'empresa contenta amb ells i han demostrat com un contracte de pràctiques però a nivell de document d'identitat. Això que puguin treballar legalment, perquè un cop entren ingressos legalment et pots accedir a una vivenda, a la llum, a l'aigua i al gas, i també s'hauria de fer seguint, a nivell poblacional, molta feina en té aquest granodi cap al racisme, cap a la gent immigrant i tot això, perquè són portes tancades que des de dintre no es poden treballar només

Thais (entrevistadora): quins roles podrien jugar les entitats externes com a comunitats culturals o ONGs en aquest procés?

Participant 1: Jo crec que a través d'aquestes entitats hi ha molts estigmes, perquè quan tu tens voluntaris en activitats de gent d'altres països, els coneixes, trenques barreres, veus com funcionen, veus com et tracten, veus quin tipus de cultura tenen, jo crec que sempre el coneixement fa més que t'apropis que no que t'allunis. Llavors penso que des d'aquestes fundacions o centres culturals podrien obrir una miqueta més que serveixi d'impulsar perquè puguin tenir un futur millor. Al final, pisos de generitat n'hi ha pocs, parells convictes, però si fundacions... El problema, jo crec, és que està molt centrat tota la petita infància. Quan tu ets menor d'edat tens moltíssims serveis, moltíssimes possibilitats, moltíssimes ajudes, moltíssims professionals que estan sobre tu, per què no vas a l'escola, on dorms, quan ja tens 18 anys, que això és d'un dia per l'altre, un dia t'importa molt i l'altre no, i això ho veig, quan jo hi ha xavals que els donen la roba que tenen amb una bolsa de gasura i molta sort, i és el màxim que puc fer jo com a l'vet, és que tampoc puc fer més. Llavors, jo crec que aquí el problema està en que fa falta que la meitat ni que siguin els recursos que hi ha per petita infància també estiguin per majors d'edat, perquè són gent que acostumen a tenir menors, però tampoc venen amb 12, 10, 9 anys, venen amb 15, 17, i necessiten un temps de plenar en taxa, d'adaptació, de coneixement de l'entorn, de la cultura, de la llengua, de tot. Llavors, si no se'ls donen aquests anys per adaptar-se, és gent que ve aquí i no suma en el país, sinó que al final acaba arrelant, i és que està molt bé que hi hagi tants recursos, perquè són necessaris, i n'hi ha pocs i tot, però n'hi ha per als menors, però per als majors també hauria de sortir més coses. L'únic nivell d'empament legal no hi ha ni les subvencions ni la facilitat legal que tenen potser altres fundacions de petita i mitjana infància.

Thais (entrevistadora): Doncs, moltes gràcies. Fins aquí les preguntes que tenia preparades. Serà molt valuós el teu testimoni, i per acabar et volia fer dues preguntes generals, que bàsicament és si creus que hi ha alguna qüestió que creus important que no hem tractat en aquesta entrevista.

Participant 1: No. Jo crec que hem parlat fins ara que hi ha una visió del que és un centre penitenciari, que com que és un recurs tancat a la comunitat, la gent s'imagina sempre coses com vis-à-vis o com fer el de 14 o com XY, i no és tan així. Això encara alimenta més el fet que quan tu surts i dius on ha estat, la gent ja tancas illa. Atmira malament i no està preparada tu. Això és una cosa que tenim molt en compte. Crec que el centre penitenciari hauria de ser més conegut o més reconegut per la comunitat i saber què fem allà i com es tracten les persones. Hi ha poc reconeixement per part de professionals que treballen allà dintre. És a dir, treballem en població, perquè hem dit abans que tenen moltes motxilles i que per molt ha funcionat molt diferent de nosaltres, i on s'han acostumat a treballar molt des de com ha funcionat, des de les emocions més potents com la ira, la nutx personal, la desesperació al mono, i són situacions que com a professional cada dia trobes i hi ha dies que t'agafen més preparat o dies que t'agafen més preparat. Crec que la nostra figura allà dintre no està gaire reconeguda i que s'hauria de reconèixer i així tindríem també més professionals que voluntàriament anirien a treballar a la presó. El problema és que molts educadors no volen treballar a centres d'aquestes característiques perquè els índexs d'agressions a professionals han d'intentar, d'alguna manera, protegir l'educador perquè més gent trenqui aquesta barrera i trenqui aquesta por i vagi a treballar a dintre perquè és que realment és una feina que és molt necessària i que en el fons també és molt agraïda

perquè és donar la volta a les capacitats i oportunitats que té una persona i intentar que tingui una vida digna i una vida més agradable, tant per ell i positiva com per l'entorn.

Thais (entrevistadora): Genial, doncs, bueno, ja està. Si vols afegir alguna reflexió final sobre la integració, la conducta, la socialització o el tracte als internes immigrants, encara que, bé, crec que ho has fet bastant bé.

Participant 1: Jo sí que penso que la figura com la teva, Thais, un sociòleg hauria d'estar allà dintre, no només educador sinó perquè al final crec que el treball multidisciplinar és el que enriqueix la nostra feina i crec que que es limiti només a que els educadors treballin amb els interns directament està bé per no permetre introduir una professional en altres camps, però crec que també els pedagogs, sociòlegs o criminòlegs amb la formació que teniu també seria molt guai que estiguessiu dintre reconeguts com a places per vosaltres per donar un altre tipus de visió i ajudar-nos a fer aquesta imatge més global de tots els punts que s'han de tractar i que ara s'escapen coses que potser a vosaltres o un criminòleg o un pedagog professional.

Thais (entrevistadora): Jo vaig al voluntari al DAE i el primer dia em van preguntar de què estudia i em van dir què fes aquí. I jo em vaig plantejar, bueno, doncs estic aquí, és una oportunitat que tinc i el fet d'observar, entendre l'associabilització d'aquests interns amb la seva... És que és difícil de dir-ho, al final jo parlo amb ells, m'expliquen i puc entendre situacions que si no no entendria. Perquè la seva realitat que no és la nostra. I el meu mòdul està molt limitat i la majoria d'interns són interns que porten 15 anys o que tenen condemnes eternes i que no sortiran d'allà fins que siguin grans. Però què creus que un sociòleg podria ajudar a un centre penitenciari?

Participant 1: Doncs crec, per exemple, que has dit tu, en la forma de relacionar-se, que nosaltres fem tantes tasques o fem tantes coses en una tarda que no hi ha espai per parar-te i analitzar aquestes coses. I crec que són coses fonamentals per entendre una persona com funciona o com podrà arribar a funcionar en segons quines situacions o circumstàncies a la vida. Llavors crec que nosaltres ens hem d'escapar en moltes d'aquestes reflexions en la dinàmica del dia a dia perquè ja vas a tiro de piedra, no? I això a les 5.45, l'altre, ara recollim, recomptem coberts, que no faltin ganivets, vinga, tots en fila, sortim a fora, amb material d'esport, canviar... Però molts cops ens costa fer aquesta mirada no tan interna del dia a dia, sinó més objectiva i més general. Crec que nosaltres tenim aquesta capacitat de veure trets característics d'una personalitat, del funcionament d'algú, que això per treballar-ho amb ell i fer un informe al jutge per recomanar un canvi de mesura o recomanar un somriure, el que sigui, serien molt importants. Crec que és una mirada humana i de comunitat per arribar a entendre també moltes coses de com ells actuen o quina visió tenen ells d'aquella realitat. La seva conducta, els seus objectius... O la motivació final d'actuar com actuen, perquè hi ha molts cops que li pregunto a un jove i a mi mateix em sap respondre. Segurament, si hagués tingut aquella tarda o aquella setmana una hora d'observació o m'hagués pogut percebre de certes tensions o de com ell rep les males notícies o com ell ho gestiona, o quan algú se la toleració, perquè hi ha vegades que tens tants interns en un mòdul, que no te n'adones quan està curant-se les fàries i jo em sento molt mala professional quan passa això. Tens dos, vinga va, s'acaba, aquí no ha passat res, jo te cobro, tu me cobres, vigila que no vengui ningú a l'educadora, si viene haz un ruido y no sé qué. I ja no és el que espeguin és per què us heu pagat, que heu intentat demostrar que... I el sentir-se com insegurs. I crec que la vostra figura o un criminòleg poden entendre molt millor la ment o

els motius o els desitjos ocults de per què actuen, i crec que la vostra figura aquí és important per això, per arribar a entendre més profundament la persona dins davant i poder donar-li una atenció més personalitzada i que sigui més adequada per la seva necessitat, que no sigui tan generalitzada. Crec que seríeu un molt bon cribatge per anar fent, per exemple, la revisió aquest dels programes de discos i tenir el mòdul que tinc, creia que aquest programa està desfasat perquè no hi ha aquesta problemàtica. Quan parlem aquest, no sé què, i aquí, entre tots, aquesta visió és el que fa enriquidora per mi una intervenció amb una persona. Si no tens diferents punts de vista professionals que puguin complementar-se amb el teu, el teu punt de vista al final està sesgat. Jo convisc amb aquesta gent 8 hores de la meva vida cada dia, 24 hores que no els tanco ni per pixar. Llavors, jo no puc ser del tot objectiva. Tens un sentiment també més íntim, potser, més proper.

Thais (entrevistadora): Sí, hi ha un vincle real.

Participant 1: Hi ha hagut vegades que els xavals plorant perquè ha passat alguna cosa, han vingut a abraçar-me i ho han sentit com el germà de gran o la tieta o la cosina. No ets una figura de... no sé com dir-ho. Si soc privativa, sí que soc autoritat, perquè al final saben que hi ha uns límits i que jo decideixo si es fuma o no es fuma, si algú s'aporta malament o ve, si tenen tele o no tenen tele, si fem o no fem, perquè al final decideixo jo. Però jo crec que la meva figura ha de jugar molt bé entre el donar i el treure. És a dir... Exacte. I el respecte es guanya amb vincle i amb ficar límits. No amb comprar la gent deixant-li fer més coses ni fent por. Jo estic allà dintre i estic amb ells i soc part de la seva vida. I jo ho veig molt quan un tutor parla amb el seu tutorat o un psicòleg ven a parlar, com que el treuen d'allà, se l'emporten i el veuen un cop a la setmana o un cop cada mes, és una visió molt més objectiva d'aquella persona, perquè el informe, més el que jo explico, més el que ell explica, ja fan una idea. Però jo estic allà cada dia, jo soc quan un xaval té un mal dia, sé quins tics té un, quins tocs té un altre, sé qui li agrada el ketchup i qui no li agrada el ketchup, llavors ells necessiten, i he estat demanant molts cops aquest límit perquè t'ho diuen, gràcies, gràcies per dir-me que no, gràcies per tal de pasqual, però igual que els hi treus llibertat, els has de donar confiança i sentiment que sí que importen, i sentiment que no són un número, sinó una persona i que tots ells són importants. És on hi ha un problema per treballar amb ells. Si no senten que tu t'interesses o que preguntes o que està d'allà quan tenen un mal dia, quan vulguis parlar amb ells d'algú important, no s'obligarà ni hi haurà cap vincle on rebuscar.

Thais (entrevistadora): Doncs moltes gràcies, fins aquí.

ENTREVISTA A EDUCADORA SOCIAL 2 EN CENTRE PENITENCIARI

Thais (entrevistadora): Hola, primer de tot, moltes gràcies per participar en aquesta entrevista. Com ja saps, soc Thais i estic cursant el grau de Sociologia. Aquesta entrevista forma part del meu treball de final de grau, on analitzo com els interns d'origen immigrant experimenten el sistema penitenciari, especialment en relació amb les polítiques d'integració i els condicionants culturals i estructurals. Tota la informació que em proporcionis serà confidencial i utilitzada únicament amb finalitats acadèmiques. Estàs d'acord que gravem aquesta entrevista?

Participant 2: Sí, cap problema, pots gravar. Endavant.

Thais (entrevistadora): Em podries explicar una mica el teu recorregut formatiu i què et va portar a treballar com a educador/a en un centre penitenciari?

Participant 2: Vaig estudiar Educació Social perquè des de ben jove em va interessar tot allò relacionat amb la justícia social i la inclusió de col·lectius vulnerables. Després vaig ampliar la meva formació amb un postgrau en Mediació Intercultural i més endavant vaig completar un màster en Intervenció Psicosocial. Durant els meus estudis vaig fer pràctiques en centres d'acollida per a menors no acompanyats i en serveis socials de barri. Va ser durant una d'aquestes pràctiques que vaig entrar en contacte amb l'àmbit penitenciari juvenil, i vaig veure que era un espai on podia aportar molt, però també on calia molta feina de base. M'hi vaig sentir interpel·lat a nivell humà i professional.

Thais (entrevistadora): Que interessant! Quant de temps portes treballant en aquest àmbit?

Participant 2: Ja fa més de set anys. He treballat en centres tancats, semioberts i fins i tot en dispositius comunitaris per a la reinserció. Aquest recorregut m'ha donat una visió global del sistema i, sobretot, de les limitacions que existeixen a l'hora de garantir una sortida digna per als interns.

Thais (entrevistadora): Ha de ser dur... ja tens una ampla experiència en aquest món. Actualment quines són les teves funcions habituals?

Participant 2: Em dedico a l'acompanyament educatiu, emocional i social dels interns. Això inclou el seguiment de la seva evolució dins del centre, la coordinació amb els serveis tècnics, la redacció d'informes per a les revisions judicials, però també el dia a dia: organitzar activitats formatives, fer tallers d'habilitats socials, gestionar conflictes entre interns, i donar suport emocional. També participo en entrevistes amb les famílies, quan n'hi ha, i coordino amb entitats externes quan arriba el moment de la reinserció.

Thais (entrevistadora): Tens contacte habitual amb interns d'origen immigrant? Imagino que sí... podries definir-me aquesta interacció?

Participant 2: Sí, en el nostre mòdul, més del 40% dels joves tenen algun tipus d'origen migratori. La interacció és complexa però molt enriquidora. Molts arriben amb una gran desconfiança cap a les figures institucionals, però quan veuen que no estem allà per jutjar sinó per acompanyar, s'obren. Són joves amb històries de vida molt dures. Per exemple, tenim un noi senegalès que va arribar sol amb 16 anys, després d'un trajecte molt dur per Líbia, on va ser empresonat. Al nostre centre, tot i les dificultats idiomàtiques inicials, ha anat participant en tallers i cursos de formació professional. Té una actitud molt

constructiva i ha verbalitzat que el que vol és poder treballar legalment i ajudar la seva família. És un exemple del potencial que tenen si els donem les eines adequades.

Thais (entrevistadora): Quins tipus de programes educatius, laborals o psicosocials es posen a disposició dels interns?

Participant 2: Els interns poden accedir a formació bàsica —com obtenir l'ESO— o fer tallers ocupacionals: cuina, manteniment, jardineria... També s'ofereixen tallers d'habilitats personals, com la gestió emocional, prevenció de conductes de risc o respecte a la diversitat. En l'àmbit psicosocial, hi ha un equip tècnic que atén els interns, però amb una càrrega de treball molt alta. Les intervencions poden ser útils, però sovint són insuficients.

Thais (entrevistadora): Clar, es el que comentem sempre... la manca de recursos es difícil de combatre. Hi ha programes específics pensats per als interns immigrants?

Participant 2: No específicament. Alguns programes inclouen aspectes interculturals, però no estan dissenyats amb una perspectiva centrada en la realitat migratòria. Per exemple, no hi ha sessions sistemàtiques per ajudar-los amb temes legals com l'estrangeria o per treballar la reconstrucció del projecte migratori. Això és una gran mancança, perquè aquests temes són centrals per a la seva vida futura.

Thais (entrevistadora): I creus que aquests estan adaptats als seus contextos?

Participant 2: En general, no. Encara utilitzem materials pensats per a un públic generalista. Això exclou interns que, per exemple, no saben llegir o escriure, o que no dominen cap de les llengües vehiculars. Recordo un cas d'un noi amazic que portava mesos al centre i gairebé no podia participar en cap activitat per barreres idiomàtiques. Amb molt d'esforç, vam començar un suport extra amb voluntaris, però això va ser gràcies a la implicació d'una entitat externa, no del sistema.

Thais (entrevistadora): Quins obstacles detectes perquè participin activament?

Participant 2: Hi ha moltes barreres. La primera és la llengua, però també el desconeixement del funcionament institucional i judicial. Molts interns immigrants no entenen per què estan tancats tant temps, no entenen les seves sentències ni les normes del centre. També hi ha una barrera emocional: molts han viscut situacions extremes —guerres, persecucions, travessies mortals— i arriben amb un nivell d'estrès posttraumàtic molt alt. Això dificulta molt qualsevol procés educatiu o rehabilitador.

Thais (entrevistadora): I a nivell institucional?

Participant 2: El sistema no està preparat per abordar aquesta complexitat. No hi ha mediació intercultural, ni traductors, ni protocols clars per gestionar les demandes d'estrangeria. També hi ha interns que passen mesos sense saber si seran deportats. Això crea una situació d'angoixa constant. A més, la manca d'habitatge, feina i suport legal a la sortida fa que la reincidència sigui molt probable.

Thais (entrevistadora): Creus que existeixen biaixos cap al tracte dels interns?

Participant 2: Sí, sovint es tenen expectatives més baixes sobre els joves immigrants. També es tendeix a interpretar els seus comportaments com a més violents o més disruptius, quan en realitat poden ser reaccions de defensa o fruit de malentesos

culturals. Un exemple clar: un jove de Gàmbia va tenir una reacció de ràbia a l'hora del menjador perquè no li servien aliment halal. Es va llegir com una actitud agressiva i va ser sancionat, quan en realitat es tractava d'un tema de respecte cultural que no s'estava gestionant adequadament.

Thais (entrevistadora): Segons la teva experiència quin impacte real creus tenen sobre la reinserció?

Participant 2: Depèn molt del context. Si el jove surt amb papers, amb un mínim de xarxa i accés a recursos, pot tenir opcions. Però la realitat és que molts surten sense res. Recordo un cas d'un jove del Marroc que va sortir sense família, sense feina i sense papers. Vam intentar coordinar una entitat perquè el rebés, però no hi havia places. En pocs mesos, va tornar a ser detingut per petits delictes de supervivència. No va fallar ell, va fallar el sistema.

Thais (entrevistadora): Clar... i has vist canvis positius?

Participant 2: Sí, sobretot quan el vincle amb l'educador és fort i quan es fa una preparació acurada per a la sortida. He vist joves que han començat un cicle formatiu, que han trobat una feina, i que mantenen contacte amb nosaltres per explicar-nos com els hi va. Però aquests casos són minoritaris i depenen de molts factors: motivació personal, context familiar, accés a recursos, situació legal...

Thais (entrevistadora): Creus que el sistema està pensat per integrar?

Participant 2: No realment. La reinserció és més una idea que una realitat. Sense inversió en personal, habitatge, formació i acompanyament, no podem parlar de reinserció. El sistema actual és molt més eficaç per controlar que per transformar.

Thais (entrevistadora): Quines millores proposaries tu?

Participant 2: Un pla de sortida individualitzat per a cada intern. Incorporar mediadors culturals a temps complet. Formació obligatòria en diversitat cultural per a tot el personal. I col·laboració estable amb entitats del territori. També caldria replantejar el paper dels centres com a espais educatius i no només de contenció.

Thais (entrevistadora): Alguna acció clau?

Participant 2: L'habitatge. Sense un lloc digne on viure, tot el procés anterior perd força. També la documentació. Si un jove no té NIE, no pot treballar, ni estudiar, ni accedir a ajuts. Això els deixa fora del sistema i els aboca a l'economia submergida o la marginalitat.

Thais (entrevistadora): Què creus que poden aportar les entitats externes per facilitar la feina?

Participant 2: Aporten humanitat, proximitat i una visió comunitària. Però sovint no tenen els recursos suficients per fer seguiments a llarg termini. Caldria que el sistema confés més en elles i els dotés de més estabilitat. També podrien ajudar molt més si fossin part del disseny dels programes des de l'inici.

Thais (entrevistadora): Molt d'acord amb tu.. Hi ha alguna qüestió que no hem tractat i que consideris rellevant?

Participant 2: Potser només remarcar que no podem exigir canvi als joves si no canviem nosaltres com a sistema. No podem parlar de reinserció sense abordar la desigualtat estructural, el racisme institucional i la falta de recursos. La presó hauria de ser l'última opció, no una eina per gestionar la pobresa.

Thais (entrevistadora): Queda tot claríssim. Vols afegir alguna reflexió final?

Participant 2: Sí. Crec que l'educació social té un paper fonamental en l'àmbit penitenciari, però ha d'anar acompanyada d'altres mirades: sociologia, psicologia, mediació intercultural. I sobretot, de polítiques públiques valentes que apostin per la justícia social i no només pel càstig. Només així podrem parlar de reinserció real.

Thais (entrevistadora): Moltíssimes gràcies per la teva generositat i per totes les aportacions. Aquesta entrevista és de gran valor per entendre millor el sistema des de dins.

Participant 2: Gràcies a tu. Espero que el teu treball serveixi per visibilitzar tot això i per començar a generar canvis.